

Bibliotheca Nova
4-2013

Digital formidling

Nasjonalbiblioteket

Bibliotheca Nova

4-2013

Digital formidling

Nasjonalbiblioteket 2013

Skriftserien Bibliotheca Nova

Skriftserien Bibliotheca Nova er en av Nasjonalbibliotekets formidlingskanaler for bibliotekutvikling. Ambisjonen er å publisere artikler som inspirerer og gir faglig støtte til innovasjon i bibliotek.

Gjennom tildeling av utviklingsmidler fra Nasjonalbiblioteket synliggjøres ulike innsatsområder på bibliotekfeltet. Disse er politisk definerte satsingsområder og prioriterte i samråd med Nasjonalbibliotekets rådgivende utvalg. Ved tildelingene til prosjekter har Nasjonalbiblioteket forutsatt at erfaringene fra prosjektene og innsatsområdene lett skal kunne deles med andre via artikler i Bibliotheca Nova. Vi skal ikke bare lære av hverandre, men også av andre. Faglige artikler innenfor områder som er viktige og relevante for bibliotekutvikling vil inngå i skriftserien Bibliotheca Nova. Det kan være foredrag holdt på konferanser eller artikler innenfor aktuelle temaer på bestilling av fagfolk.

Vi tar sikte på at Bibliotheca Nova skal komme ut med 4–5 utgaver i året. Alle utgavene vil bli sendt til bibliotekene. Ekstra eksemplarer kan bestilles fra magasintjenesten@nb.no så langt opplaget rekker.

Prosjektoversikter:

<http://www.nb.no/Bibliotekutvikling/Utviklingsmidler/Prosjektoversikter>

Utgiver: Nasjonalbiblioteket

Nr. 4–2013

Redaktør: Gunhild H. Aalstad

Redaksjonskomité: Svein Arne Tinnesand, Arne Gundersen og Hilde Ljødal

ISSN 1894-1427

ISBN 978-82-7965-111-6 (trykt)

ISBN 978-82-7965-114-7 (digital)

Design: Melkeveien Designkontor AS

Trykk: Rolf Ottosen as

Opplag: 1500

www.nb.no

Innhold

Vår tid er digg	4	Foto	47
Vigdis Moe Skarstein		Nasjonalbiblioteket	
Bokhylla.no	7	Lokalt Digitalt	48
Nasjonalbiblioteket		Marte Sørensen	
Aktive hyller		Ny formidling – Olav Duun	54
– fremtidens bibliotekskatalog	8	Mette Vaag	
Anne-Lena Westrum		Bibliografi	61
Amazing base – gleden ved å dele	14	Nasjonalbiblioteket	
Ingela Nøding og Marie Johansen		Ord om fjell	62
Biblioteksøk	21	Eit spel om leselyst	64
Nasjonalbiblioteket		Olaf Moriarty Solstrand	
Biblioteket – møtestad for		Avistjenesten	71
digital kultur og teknologi	22	Nasjonalbiblioteket	
Sverre Helge Bolstad		E-bøker i folkebibliotek	72
E-diktet	34	Arne Gundersen	
Kvinnehistorie på dugnad	36	Prosjekter i folkebibliotek med	
Berit Borgen		støtte fra Nasjonalbiblioteket	
Norsk filmografi	41	Tema: Digital formidling	100
Nasjonalbiblioteket			
Historiske Vestfold	42		
Trygve Kikut			

FORORD

Vår tid er digg

Bibliotheca Nova 4-2013

I april 2007 arrangerte Nasjonalbiblioteket en konferanse med tittelen *Framtida er digg*.

Konferansen var en markering av at Nasjonalbiblioteket var godt i gang med den systematiske digitaliseringen av samlingen og hadde begynt å formidle digitalt, i fulltekst på nett. Både statsråder, representanter fra Google og norske og internasjonale eksperter på opphavsrett var forelesere på konferansen som var fullsatt av deltakere fra kunnskaps- og biblioteksektoren i optimistisk tro på den digitale framtida.

Da Nasjonalbiblioteket i 2006 startet systematisk digitalisering av samlingen, var det med tanke på å ha en metode som sikrer vår kulturarv for framtida, men også for å sikre bruk i samtida. Både Nasjonalbiblioteket og alle andre bibliotek har et stort ansvar for en aktiv formidling av våre samlinger.

Vi har lenge visst at søkemotorene og internett er den foretrukne inngangen til informasjon og kunnskap. Da må vi sørge for at både den kulturarven Nasjonalbiblioteket forvalter og den kunnskap som finnes i alle bibliotek, er tilgjengelig der folk søker og på den måten folk søker.

Konferansen i 2007 var også en lansering av Nasjonalbibliotekets nye elektroniske bibliotektsjeneste, basert på egne metadata og søkemotorteknologi. *NBdigital* gjorde og gjør Nasjonalbibliotekets multimediale samling tilgjengelig etter hvert som den er digitalisert og materialet enten er falt i det fri eller at vi har avtale med rettighetshaverne om å formidle.

I 2007 ble det første nettstedet for bøker i fulltekst lansert. Det var et prøveprosjekt med bøker i fulltekst og aktuelle lenker til litteratur om *nord-områdene* og forfattere fra nord. Temaet ble valgt fordi vi ønsket å bidra til kunnskap om noe som var aktuelt i den politiske debatten.

Nettstedet var et forprosjekt som ble gjort i avtale med ulike rettighetshavere og hadde som formål å prøve ut brukermønstre og brukerfrekvens. Hvor stor interesse ville det være å lese i fulltekst på nett? Påvirket det interessen for materiale som ikke er digitalt? Var måten å søke på hensiktsmessig? Vi ville skaffe oss kunnskap for videre utvikling av digitale tjenester.

At vi hadde tro på dette lå i tittelen på lanseringskonferansen: Framtida er digg.

I dag kan vi konstatere at tida er digg – ikke minst i bibliotekene. Optimismen i 2007 var berettiget. Bokhylla.no er etablert på basis av erfaringene med nordområdeprosjektet og er blitt en suksess som har skapt oppmerksomhet også internasjonalt. Nasjonalbibliotekets digitale avistjeneste er et gratis tilbud der norske bibliotek får tilgang til digitale utgaver av norske aviser. Foto

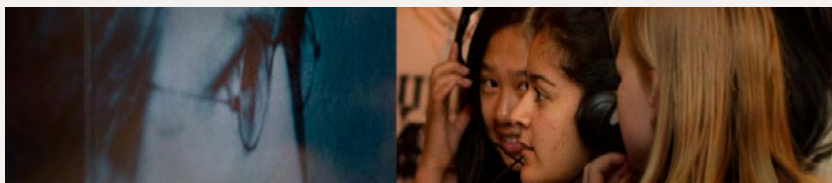
og film blir i stadig større grad digitalt tilgjengelig og digitale bibliografier og filmografi er blitt gode verktøy for søk i bibliotek og for publikum. Biblioteksøk er under forbedring og e-bøker er på vei inn i bibliotekene.

Det digitale gjør det lettere å dele. Og gleden ved å dele gjennomsyrrer mange av de prosjektene som, med utviklingsmidler fra Nasjonalbiblioteket, har utforsket det digitale. Artiklene i dette nummeret av Bibliotheca Nova viser at ambisjonen om ny formidling som ligger i formålsparagrafen for den nye bibliotekloven, har vært realisert lenge.

Hyllene er blitt aktive – digitalt – i mange bibliotek, for å bruke tittelen på artikkelen om Deichmanske biblioteks prosjekt om framtidens bibliotek-katalog. Den er et godt og konkret eksempel på hvordan norske bibliotek er kommet langt i å utvikle digitale tjenester og det er en viktig metafor for å uttrykke det overordnede perspektivet: vi vil levendegjøre innholdet i hyllene i bibliotekene og få innholdet ut til flest mulig i enda større grad enn før. Det er *dig*t!

Vigdis Moe Skarstein

NASJONALBIBLIOTEKAR

Bokhylla.no

Bokhylla.no er Norges største digitale boksamling. Nasjonalbiblioteket digitaliserer hele samlinga for bevaring; tekst, lyd, foto, film, fjernsyn, radio, håndskrifter og plakater. Alt gjøres tilgjengelig for forskning og dokumentasjon. Der opphavsrettighetene er avklart gjennom frifall eller avtale, blir materialet tilgjengelig for alle på Internett.

I dag er 325 000 av de 450 000 titlene som er utgitt i Norge gjennom tidene, digitaliserte. Tilveksten er omkring 55 000 bøker i året, snart vil alle norske bøker finnes digitalt i Nasjonalbiblioteket. *Bokhylla.no* ble lansert som et prosjekt i 2009 og omfattet ca. 50 000 bøker fra 1690-, 1790-, 1890- og 1990-årene. Høsten 2012 ble tjenesten utvidet og gjort permanent. Bøker fra hele 1900-tallet, til og med 2000, skal de neste årene legges til i *Bokhylla.no*, som vil inneholde ca. 250 000 bøker når tjenesten er komplett i 2017. I tillegg til rettighetsbelagte bøker i fulltekst, inneholder *Bokhylla.no* bøker som er falt i det fri. Nasjonalbibliotekets avtale med Kopinor om godtgjøring for de verkene som ikke er falt i det fri, gjør at tjenesten er gratis for brukeren.

Nasjonalbiblioteket har inngått avtale med Kopinor om å gi tilgang til bøker utgitt i Norge i år 2000 eller tidligere. Per i dag har norske brukere tilgang til nesten 130 000 bøker, og dette tallet forventes å stige til 250 000 i 2017.

Bøkene i *Bokhylla.no* inngår i Nasjonalbibliotekets digitale bibliotek, og søker også tilgang til bøker utenfor *Bokhylla.no*-prosjektet som Nasjonalbiblioteket har rett til å gi tilgang til. Etter at tjenesten gikk over fra prosjekt til permanent drift, har langt flere funnet ut hvilke skatter som skjuler seg i dette digitale biblioteket. Flere bibliotek har også funnet ut hvordan de ved hjelp av materialet fra *Bokhylla.no* kan utvide og synliggjøre sin egen samling, ikke minst når det gjelder lokalhistorie og lokale forfattere.

Nasjonalbibliotekets digitale bibliotek www.nb.no/nbsok

Aktive hyller – fremtidens bibliotekskatalog

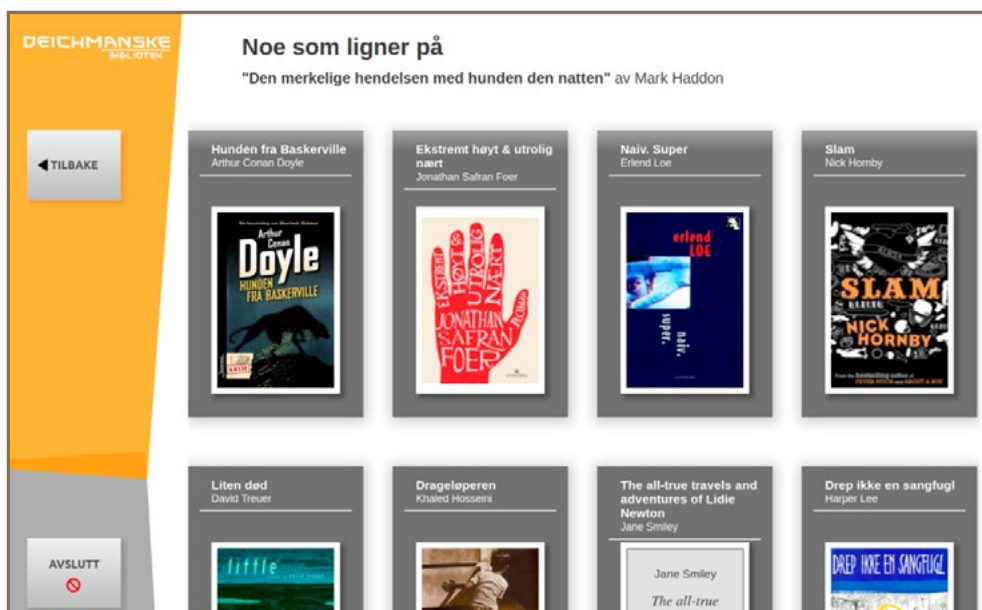
Den digitale formidlingsstasjonen *Aktive hyller* gir både brukere og ansatte i bibliotekene hjelp til å finne flere ulike bøker av samme forfatter, og bøker som ligner på noen de har lest før.

TEKST: ANNE-LENA WESTRUM, DEICHMANSKE BIBLIOTEK

De siste 5 årene har Deichmanske bibliotek hatt et ønske om å presentere mediesamlingen digitalt og på nye måter. I prosjektet *Aktive hyller* har vi utviklet en formidlingsstasjon for bøker, med en RDF-representasjon av bibliotekskatalogen. Dette åpner for helt nye måter å presentere bøker og andre media på. Den gamle MARC-katalogen, der alle media i biblioteket er lagret, har hittil vært lite tilgjengelig og brukervennlig for publikum.

Den Aktive hylla fungerer slik at brukeren legger boka på ei hylle, der bokens RFID-brikke leses av. På skjermen vises det så anbefalinger av andre bøker, som hentes fra Bokanbefalingsbasen. Det vises lister over titler skrevet av samme forfatter og en liste over bøker som ligner med omslagsbilder, anbefalinger og rangeringer. (Omtalt i en annen artikkel i dette skriftet: *Amazing base – gleden ved å dele*, s. 14).

Brukerne kan bla seg gjennom ulike anbefalinger, og gjøre seg opp en mening om det er andre bøker de også har lyst til å lese. De kan begi seg ut på oppdagelsesferd gjennom listen *Noe som ligner på*, og ved et par klikk hoppe fra *Den*

merkelige hendelsen med hunden den natten via *Naiv.Super* til *Fatso*. Vi ønsker at brukeren skal gå hjem fra biblioteket med flere bøker enn han ellers ville ha gjort, og at han oppdager nye forfattere og titler det er verdt å bli kjent med.

Prosjektet *Aktive hyller* er med på å styrke bibliotekets formidlingstilbud. Deichmanske hovedbibliotek er et gammelt bygg, og 70 % av samlingen er plassert i magasiner som ikke er tilgjengelige for brukerne. Vi er avhengige av å kunne presentere samlingene våre på nye måter, og vi mener at RDF-representasjonen av metadataene i vårt bibliotek kan bli fremtidens bibliotekskatalog.

FRA MARC TIL AKTIVE HYLLER

Prosjektet *Aktive hyller* er det første forsøket på å lage en formidlingstjeneste som er basert på RDF-representasjonen av katalogen. Det er motiverende å se at opplysninger som tidligere ikke var lett tilgjengelig i MARC-posten nå kommer til nytte. Vi kan kombinere emneord, sjangre og litterær form for å få frem titler som ligner, og vi kan bruke ISBN-nummeret for å hente innhold fra andre kilder, noe som igjen er med på å berike våre egne data. Et eksempel på slikt innhold er omslagsbilder, rangeringer og forlagspresentasjoner.

RDF-representasjonen av katalogen er en konvertert og behandlet versjon av MARC-postene. En av de viktigste tingene vi har tilført dataene, er unike

Definisjon av RDF

RDF (Resource Description Framework) er et åpent og standardisert format der data om ting (f.eks. forfattere eller titler) kan representeres og kobles ved hjelp av identifikatorer. Ved å bruke RDF oppnås stor fleksibilitet ved at man kan kombinere og koble sammen egne og andres datakilder. RDF fungerer som et universelt dataformat som gjør det lettere å dele data på tvers av sektorer og institusjoner.

Foto: Nikolaj Jonas Blegvad

identifikatorer for verk på et overordnet nivå. De gjør at vi kan identifisere ulike utgaver av samme verk. Denne muligheten er avgjørende for digital formidling av bibliotekets samling, og danner grunnlaget for titlene vi får opp i listen over andre bøker av samme forfatter.

Det er viktig at bibliotekene benytter gode, digitale tjenester. En forutsetning for dette er at vi får gode metadata i åpne grensesnitt. Vi trenger et nasjonalt verksregister og en nasjonal base med rike metadata. Det vil være grunnlaget for bibliotekenes digitale formidling av både fysisk og digitalt innhold.

EN ØRKENVANDRING PÅ VEI MOT OASEN

Etter en 3-årig ørkenvandring, der vi forsøkte å bygge tjenester basert på MARC-dataene ved hjelp av de bibliotekspesifikke protokollene Z39.50 og SRU, var det et befriende gjennombrudd å gjøre de første forsøkene med RDF.

Podeprosjektet, som var forløperen til prosjektet Aktive hyller, ga oss mange verdifulle erfaringer. Uten denne vanskelige, men svært lærerike perioden, hadde vi neppe kommet dit vi er i dag. Vi har avdekket svakheter og søkt etter forbedringspunkter, for å finne frem til bedre løsninger.

Vi har lagt ned mye arbeid i å konvertere, forbedre og berike postene, men denne prosessen gjorde oss samtidig godt kjent med våre egne data. Tolkningen av katalogiseringsreglene har variert, og endring av praksis opp gjennom årene har vært en utfordring. Resultatet av arbeidet er bedre tjenester, noe som kommer til nytte i veiledningssituasjoner både for brukerne og de ansatte i biblioteket.

BRUKERMEDVIRKNING

Den Aktive hylla presenteres på en 22-tommers berøringsskjerm plassert frittstående i biblioteket. Arbeidet med interaksjonsdesign og brukervennlighet har vært en stor del av prosjektet. Vi startet med å lage en prototyp som vi testet, og fant raskt ut at vi måtte endre på grensesnittet.

I den endelige løsningen presenterer vi all relevant informasjon om boka i samme skjermbilde. Nå er det plass til både omtaler, forslag på lignende bøker og andre bøker av samme forfatter på samme sted.

Det har vært en sentral del av prosjektet å vurdere erfaringer fra bruken av stasjonen. Testene har vist at mange brukere er positivt innstilt til et digitalt bokformidlingstilbud. Men etter noen måneders drift viser statistikken at terskelen for å ta i bruk en fremmed og ny «dings» som står i rommet er høy. Spørsmålet vi stiller oss nå er hva vi kan gjøre for å øke bruken av nye, digitale formidlingstjenester i biblioteket.

DELINGSKULTUR – EN FORUTSETNING

Programvaren til *Aktive hyller* er i sin helhet utviklet av ansatte på Deichmanske bibliotek. Alle som ønsker det, kan ha tilgang gjennom kodedelingsnettstedet *GitHub*. Det betyr at hvem som helst kan laste ned programvaren, installere den og sette opp en aktiv hylle i sitt bibliotek.

Vi har høstet URN-identifikatorer fra Nasjonalbibliotekets *Bokhylla*, og knyttet disse til ressursene i RDF-datasettet. Samtidig er det opprettet en lenke til den digitaliserte utgaven av boka i *Bokhylla*.

I neste versjon av *Aktive hyller* vil man ha muligheten til å vise e-bøker fra *Bokhylla*. Nasjonalbiblioteket vil kunne benytte anbefalinger fra Bokanbefalingsbasen og vise disse i tilknytning til e-bøkene i *Bokhylla*. Her vil vi kunne oppnå en vann-vann-situasjon. Gjensidig bruk av hverandres data er helt nødvendig dersom bibliotekene skal forbedre tjenestene fremover.

Det har vært viktig for oss å samarbeide med et annet bibliotek for å sikre at tjenesten kan tas i bruk av andre. Lillehammer bibliotek stilte katalogen

Podeprosjektet

Podeprosjektet ble gjennomført i perioden 2008-2011. I prosjektet ble det gjennomført en undersøkelse av katalogdata. Målet var å heve kompetansen på nye teknologier knyttet til spredning og offentliggjøring av metadata fra norske bibliotek. Mer om Poda: <http://bibpode.deichman.no/>

Foto: Nikolaj Jonas Blegvad

sin til rådighet, bidro med brukertesting og ga tilbakemeldinger på viktige driftserfaringer.

For folkebiblioteket er formidling av litteratur en hjørnestein. Biblioteket skal veilede, tilrettelegge og formidle bøker og andre media, også digitalt. Ikke alle kommer til biblioteket, nå søker mange etter bøker på nett. Digital formidling er fremtiden. *Aktive hyller* skal tilføre brukerne en merverdi når de besøker biblioteket. Denne merverdien må de også få når de besøker biblioteket på nett. Vi ser derfor på *Aktive hyller* som grunnlaget for fremtidens bibliotek-katalog, også når det kommer til tradisjonelt søk og presentasjon av trefflister.

Bibliotekene må følge med i tiden, og våge å tenke utradisjonelt og nyskapende i forhold til formidling. Vårt svar på denne utfordringen i 2012/13 har vært utprøvingen av *Aktive hyller*.

MARC2RDF

Et ett-årig prosjekt i 2013 som har utviklet et open source rammeverk for konvertering av bibliografiske MARC-data til RDF.

MARC2RDF er en webapplikasjon som høster katalogposter via protokollen OAI-PMH, bruker valgt mapping og konverterer postene til RDF. I tillegg kjøres det en del SPARQL-regler på det konverterte datasettet, for eksempel for å generere verksidentifikatorer som høster inn data fra eksterne kilder for å berike RDF-datasettet.

MARC2RDF toolkit: <http://marc2rdfnew.deichman.no/>

Programvare og dokumentasjon: <https://github.com/digibib/marc2rdf>

FAKTA

Prosjektets tittel: Aktive hyller

Prosjektansvarlig: Deichmanske bibliotek

Kontaktperson: Anne-Lena Westrum

Støtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 975 000

Hva er Aktive hyller:

Aktive hyller er en interaktiv formidlingsstasjon i bibliotekrommet der brukerne kan slå opp og utforske bøkene som finnes i biblioteket. Tjenesten er bygget på en RDF-representasjon av bibliotek katalogen, inkludert et autoritetsregistre.

Per oktober 2013 er det fire stasjoner i drift. 3 stk på Deichmans avdelinger på Hovedbiblioteket, Lambertseter og Majorstua, og en på Lillemhammer folkebibliotek.

Mer om Aktive hyller på bloggen til Digital utvikling:

<http://digital.deichman.no/>

Programvare og dokumentasjon for Aktive hyller:

<https://github.com/digibib/aktive-hyller/>

Presentasjonsvideo: <http://vimeo.com/67045405>

Amazing base - gleden ved å dele

Skulle du ønske det fantes et nettsted der du kan søke etter bokanbefalinger? Et nettsted som ikke er styrt av kommersielle krefter, men hvor bokanbefalingene derimot er skrevet av kollegaer fra hele landet? Det finnes!

TEKST: INGELA NØDING OG MARIE JOHANSEN, DEICHMANSKE BIBLIOTEK

Nettstedet *anbefalinger.deichman.no* gir deg denne muligheten – og mere til. Du kan søke etter anbefalinger av både skjønnlitteratur og fagbøker for alle aldre. Du kan lage lister over anbefalte bøker etter gitte kriterier som du kan vise på egen infoskjerm, hjemmeside eller blogg. Du kan lage huskelister til en bokprat eller en utstilling. I tillegg kan du legge inn dine egne bokanbefalinger. Det er også mulig å bruke den åpne databasen nettstedet er bygget på til å lage en helt ny digital litteraturformidlingstjeneste. Mulighetene er mange. Hvor kommer så ideen til denne nettsiden fra?

SAMMEN ER VI STERKE

Bibliotekansatte er i en særstilling når det gjelder kunnskap om litteratur. Når ansatte på bibliotekene skriver og publiserer anbefalinger på hjemmesider og blogger, deler vi kunnskapen vår langt utover bibliotekets åpningstider. Vi er dessuten uavhengige av kommersielle føringer. Når vi anbefaler bøker, ønsker vi å matche bok og leser, inspirere til leselyst og få flere til å låne bøker. Men tiden til å lese strekker ikke alltid til. Vi er en gruppe ansatte på

Deichmanske bibliotek som har spurt oss hvordan vi som jobber på bibliotekene kan bli flinkere til å dele bokkunnskapen oss imellom, og hvordan vi kan nå enda flere bibliotekbrukere. Prosjektet *Bokanbefalinger* er vårt svar på disse problemstillingene.

SAMLE FOR Å SPRE

Bibliotekansattes bokanbefalinger har til nå vært spredd på mange ulike formidlingsplattformer. Vi i prosjektgruppa har først og fremst sett behov for å samle alle anbefalingene i en felles database som alle bibliotek kan bruke. Vi har hatt et ønske om å utvikle et arbeidsverktøy som kollegaer i hele landet kan bruke for å lette sin arbeidshverdag. Nettstedet viser bredden av litteraturkunnskap som finnes blant bibliotekansatte. Det gis ingen føringer for hvilken form bokanbefalingene skal ha eller krav til lengde eller innhold. Kun bibliotekansatte kan bidra med stoff, og alle som leverer bokanmeldelser registreres med navn og hvilket bibliotek de arbeider ved.

GJENBRUK I EN DIGITAL FORM

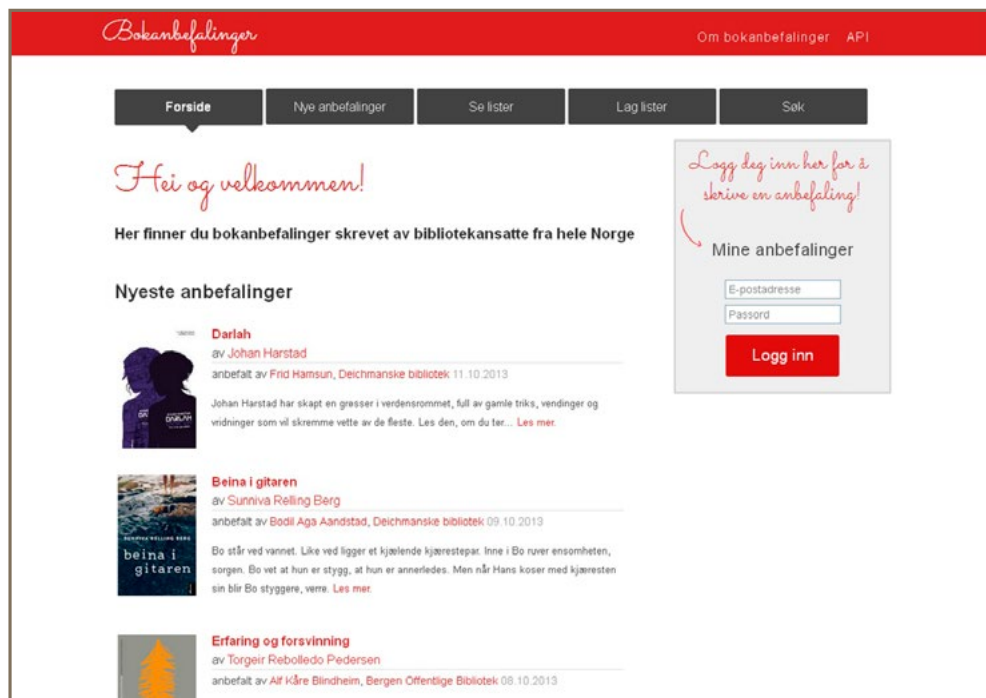
Gjenbruk av informasjon har vært sentralt i vårt arbeid. Vi har sett et stort gjenbrukspotensiale i alle bokanbefalingene som bibliotekansatte har produsert opp gjennom årene. Ønsket har vært at mange flere kan benytte seg av disse gamle boktipsene som kanskje har vært bortgjemt i gamle nettsideløsninger, databaser og på blogger med en begrenset leserskare.

LETT PÅ NETT

Vi har sett behovet for moderne nettløsninger der de ansatte kan nå sine brukere på en enkel måte. De fleste bibliotekbrukerne er på nettet. Der må også bibliotekene være. Det har vært en klar forutsetning at bokanbefalingene skal være åpent tilgjengelige for alle.

LITTERÆR URSKOG

Mange bibliotek i Norge publiserer anmeldelser på nett. Da vi kartla omfanget, så vi at det eksisterer minst et tresifret antall anbefalingsplattformer utarbeidet av norske bibliotek. Vi trengte imidlertid ikke å gå lenger enn til vårt eget bibliotek for å forstå at det ikke er så enkelt for publikum å orientere seg blant alle disse nettanbefalingene. Da vi så nærmere på Deichmanske biblioteks bokomtaler, viste det seg at publikum måtte lete i tolv ulike kilder for å finne alle anbefalingene vi publiserer. Behovet for en felles base er åpenbar, og er til stor nytte både for ansatte og publikum.

FORSKJELLIG KOMPETANSE – EN FORUTSETNING

I et prosjekt som dette er det viktig å ha prosjektmedarbeidere med ulike bakgrunn. Prosjektgruppa bestod derfor av ansatte med stor bokkunnskap og formidlingskompetanse fra både voksen- og barnelitteraturen, personer med allsidig kompetanse innenfor metadata og katalogisering, samt dyktige teknikere som har god kunnskap om bibliotekdata. Denne sammensetningen i prosjektgruppa har vært av stor betydning.

Vi har hatt et godt samarbeid med referansegruppa. De har hjulpet oss med å være realistiske, og de har gitt oss mange gode råd og løsninger, sett muligheter, men også nødvendige begrensninger. Sammen besluttet vi å lage en enkel database som grunnlag for å utvikle nye og brukervennlige tjenester. For å opprette en inngang til databasen, laget vi nettstedet *anbefalinger.deichman.no*.

ENKELT ER OFTE DET BESTE

Grensesnittet for *anbefalinger.deichman.no* ble utarbeidet i samarbeid med et konsulentfirma. Målet var å få en mest mulig oversiktlig og brukervennlig plattform. Vi gjennomførte omfattende brukertester, og er godt fornøyd med det enkle og oversiktlige uttrykket nettstedet har fått. Mange av testperso-

nene ga uttrykk for at de ville bruke bokanbefalingsløsningen aktivt som et verktøy i arbeidshverdagen, og at de så for seg mange ulike bruksområder.

I løpet av det siste året har vi også presentert prosjektet og vist nettstedet ved flere anledninger. Vi har opplevd at mange blir begeistret, og flere bibliotek kontakter oss for å bidra med anbefalinger til databasen. Alle de positive tilbakemeldingene viser at databasen har livets rett og at den har en framtid.

SMARTE LØSNINGER

Databasen bygger på metadata fra bibliotekskatalogen. Vi kan dermed finne anbefalinger etter gitte kriterier. For eksempel kan vi få anbefalt barnebøker om dinosaurer, romaner på nynorsk eller reiselitteratur om India.

Vi ønsket at anbefalingene skulle knyttes til alle utgaver av samme bok. Det er ikke mulig med dataene vi henter fra katalogen, så vi utviklet derfor et verksregister. På den måten kan anbefalingene knyttes til flere utgaver av samme tittel.

Dette er en hensiktsmessig måte å utnytte metadataene på. Utfordringen er at tjenesten er basert på Deichmanske biblioteks katalog. Det betyr at det ikke er mulig å anbefale bøker vi ikke har på Deichman. Dette jobbes det med å finne løsninger på. Vi har fått tilgang til Norbok og ser om vi kan utnytte disse dataene på en god måte. Vi ser behovet for et nasjonalt verksregister med rike metadata som vi kan bygge våre tjenester på.

Anbefalingene er tilgjengelige via et åpent API (se faktaboks). Vi har også utviklet et velfungerende plug-in til Wordpress. Dermed er det mulig å skrive en anbefaling på bibliotekets nettside eller i en Wordpress-blogg installert på egen server. Begge løsningene er prøvd ut og fungerer godt; en ved Deichmanske bibliotek og en ved Bergen offentlige bibliotek.

API – TEKNISK INFO:

Anbefalingene er lagret i RDF-format

Anbefalingene er gjort tilgjengelige via et åpent API

Anbefalinger kan enkelt eksporteres fra basen via RSS-feeds

Les mer om hva API er og hvordan knytte ditt biblioteks nettsider til basen her:

<http://anbefalinger.deichman.no/om-api>

Databasen inneholder anbefalinger av barne-, ungdoms- og voksenlitteratur. Her ser vi Oda og venninnen lese anbefalinger av ungdomsbøker. Fotograf: Marie Johansen

BLIR DU MED?

Prosjektet *Bokanbefalinger* ble avsluttet i desember 2013, men vi jobber fremdeles med å få flere bibliotek til å bidra. Ønsket er at basen skal fortsette å vokse med bokanbefalinger fra hele landet. Alle som ønsker å bidra med anbefalinger, kan skrive en e-post til digitalutvikling@gmail.com Listene over anbefalte bøker kan du flytte over til egen blogg, infoskjerm eller nettside via RSS. Du kan enkelt kopiere med deg en nettlénke, for eksempel: Anbefalte bøker på nynorsk. Når du kopierer denne lenken inn i en RSS-leser, vises listen, og oppdaterer seg selv automatisk når det kommer nye anbefalinger med samme tema.

Når du logger deg inn, får du også tilgang på mange gode skrivetips til hvordan skrive bokanbefalinger for nett.

SLIK KAN DU BIDRA:

- Legg bokanbefalinger inn i basen via et enkelt skjema. Be om å få tilsendt brukernavn og passord ved å skrive en e-post til: digitalutvikling@gmail.com
- Dersom ditt bibliotek har en Wordpress-blogg installert på egen server, kan dere installere et plugin som pusher anbefalingene deres direkte til bokanbefalingsbasen
- Dere kan koble dere mot bokanbefalingsbasen direkte via APIet vårt, for eksempel ved å opprette en kobling mellom hjemmesiden deres og bokanbefalingsbasen

GLEDEN VED Å DELE

Prosjektgruppa ser utfordringen som mange andre har erfart i tilsvarende prosjekter: Hvordan skal denne tjenesten driftes videre etter at prosjektperioden er over? Målet har vært å utvikle en base som er så brukervennlig at den vil kreve minimal oppfølging. Samtidig ser vi behovet for at noen skal kunne koordinere arbeidet videre og kontaktes for brukerveiledning og registrering av nye brukere.

Vi håper våre kollegaer vil bruke basen som en naturlig del av sin arbeidshverdag.

Vår oppfordring er: Oppdag gleden ved å dele. Bli med og legg inn dine egne anbefalinger og la deg bli inspirert av andre.

Lina Malm, spesialbibliotekar ved Deichmanske Hovedbibliotek, viser bokanbefalinger i databasen. Fotograf: Frank Michaelsen

FAKTA

Prosjektets tittel: Bokanbefalinger

Prosjektansvarlig: Oslo kommune Kulturetaten, Deichmanske bibliotek

Ansvarlig kontaktperson: Anne-Lena Westrum

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 1 350 000

Mål for prosjektet: Utvikle en tjeneste for lagring og distribusjon av bokanbefalinger skrevet av bibliotekansatte i Norge

Tall pr 01.12.13:

Ant. anbefalinger: ca 7 000

Ant. anbefalere: 167

Bibliotek som bidrar:

- Alvdal bibliotek
- Asker bibliotek
- Bergen Offentlige Bibliotek
- Buskerud fylkesbibliotek
- Bærum bibliotek
- Deichmanske bibliotek
- Hamar bibliotek
- Haugesund bibliotek
- Lillehammer bibliotek
- Nesbru vgs skolebibliotek
- Nordberg skolebibliotek
- Sandvika vgs skolebibliotek
- Sogn og Fjordane fylkesbibliotek
- Trondheim folkebibliotek
- Tønsberg og Nøtterøy bibliotek
- Ås bibliotek

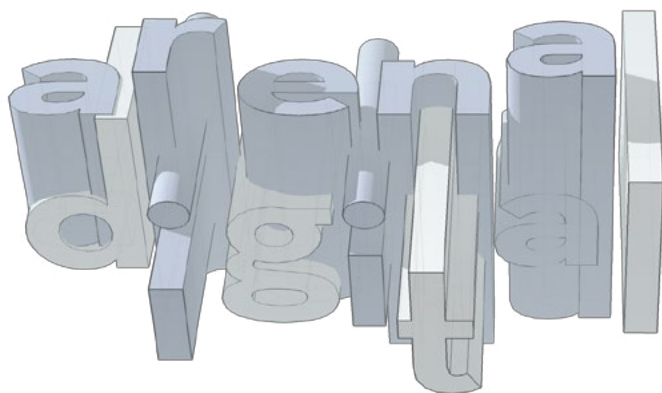
Biblioteksøk

Biblioteksøk er en nasjonal søketjeneste som tilbyr én søkeinngang mot norske bibliotekataloger. Biblioteksøk dekker blant annet det bibliotekene har av bøker, noter, video og innspilt musikk, og gir oversikt over hvilke bibliotek som eier publikasjonene. Biblioteksøk har også lenker til bøker som er digitalt tilgjengelig hos Nasjonalbiblioteket. Tjenesten baserer seg på automatisk innhøsting og sammenslåing av katalogdata fra norske bibliotek, og er under utvikling.

BIBLIOTEK I BIBLIOTEKSØK

Biblioteksøk omfatter katalogdata fra de største folkebibliotekene, fra alle fagbibliotek som bruker biblioteksystemet BIBSYS og fra en rekke andre mindre fagbibliotek. Per i dag leverer ca. 140 folke- og fylkesbibliotek og ca. 150 fagbibliotek data til tjenesten. Det er positivt for utviklingen av Biblioteksøk at fylkesbibliotekene fortsetter å inspirere og stimulere bibliotekene til å bidra til Biblioteksøk. Flere fylkesbibliotek har gjort dette, i litt ulike varianter, men med godt resultat. Noen fylkesbibliotek har innhentet et felles tilbud på nødvendig programvare (OAI-PMH) fra biblioteksystemleverandørene. Noen fylkesbibliotek har dekket en del av kostnadene til kjøp av programvaren. Fylkesbibliotek har invitert til informasjonsmøter om Biblioteksøk med innleder fra Nasjonalbiblioteket. Disse tiltakene har hatt tydelig effekt på leveransen til Biblioteksøk.

Nettlenke: <http://www.nb.no/bibsok>

Biblioteket - møtestad for digital kultur og teknologi

Kan biblioteket bli ein like anerkjend møteplass for digital kultur og ny informasjonsteknologi som det er for tradisjonelle kulturuttrykk?

TEKST: **SVERRE HELGE BOLSTAD, BERGEN OFFENTLIGE BIBLIOTEK**

Når dei fyrste heimedatamaskinane kom på byrjinga av 80-talet, kom også den digitale kulturen til Noreg og verda. Frå slutten av 2000-talet har digitale verktøy blitt ein viktig del av kvardagen til dei fleste. Dei siste ti åra har viktige element i den digitale kulturen vakse inn i vår felles kultur, og pregar no i stor grad måten me snakkar, handlar, skaper, leiker, jobbar og lærer på.

Framveksten av internett har ført med seg ein kultur som har mange felles verdiar med dei me tradisjonelt finn i folkebiblioteket. Sir Tim Berners-Lee¹ og internettsamfunnet har snudd opp ned på mykje, og me har berre såvidt sett potensialet som ligg i nettet når det kjem til «å sikre alle fri tilgang til informasjon, kunnskap og kultur». Dette har jamvel konsekvensar for samfunnsoppdraget til biblioteka.

Digital arena er eit treårig prosjekt som skal gjere Bergen Offentlige Bibliotek til ein attraktiv stad for læring, debatt og opplevingar knytt til nye media, digital kultur og teknologi. I prosjektet ynskjer me å spele på lag med dei som

¹ Sir Timothy John Berners-Lee er ein britisk datainnovatør. Han er mest kjent for å ha oppfunne World Wide Web, og er i dag leiar for World Wide Web Consortium

Frå aktivitetsdagen *Barn og voksne koder - sammen!* Foto: Anne Marthe Dyvi

nyttar internett mest, ta del i kulturen deira, og bli den fysiske møteplassen dei treng når dei løfter blikket frå skjermen. Biblioteket har stor informasjonskompetanse, og ein kan hevde at folk treng oss meir enn nokon sinne. Men det finst også andre som er gode på dette; miljø der folk lever og andar for deling av kunnskap og kultur. Saman med desse kan biblioteket vere med å skape bru mellom folk, teknologi og kunnskap.

NY FORMIDLING AV KVA?

Digital arena ynskjer å utforske korleis ein kan nytte det potensialet som ligg i kunnskapsnettverk og læringsfellesskap. Med ubegrensa tilgang til informasjon, er det ikkje lenger bøker og fagekspertar som er hovudkjelda til kunnskap, og kunnskapen er ikkje fast og rett for all tid. (Weinberger, 2012) Innanfor det digitale feltet vert kunnskapen skapt, endra og delt raskt, særskild i dei ulike miljøa, communities og forum der diskusjonane går føre seg og svara finst. Desse interessefellesskapa organiserer seg på nett, men nokre av dei møtes også andlet til andlet.

² David Weinberger, forskar ved Harvard Berkman Center for Internet and Society, og codirector ved Harvard Library Innovation Lab

Tradisjonelt støttar biblioteket tileigning av kunnskap ved å gi tilgang til media, og bibliotekaren er bindelekkja mellom innhaldet i samlinga og brukaren. Men korleis fungerer dette dersom det som skal formidlast ikkje er noko fysisk i samlinga, men levande kunnskap som finst hjå folk, på nett, og som vert spreidd og som veks i ulike nettverk?

Ny formidling må då handle om nye måtar å vere mellommann på. Å identifisere brukarane sine behov, og å vite kva kunnskap som finst hjå folk og miljø, lokalt og på nett, blir viktig for å kunne møte desse behova. Dette fordrar eit skifte frå fokus på *transaksjonar* til *relasjonar* i biblioteket (Schultz, 2013). I ei relasjonell organisering av biblioteket, med partnerskap som grunnstein, er me ikkje lenger berre samlinga vår, me er kompetansen og ferdigheitene våre i kombinasjon med partnarar og brukarar.

Kunnskapsformidling kan då handle om å støtte produksjon, lenking og deling av kunnskap ved å gje tilgang til verktøy og undervisning (4th floor, 2013). Innbyggjarane skaper innhaldet, biblioteket skapar og støtter opp under relasjonane. Gjennom å kople aktørar innan frivillig sektor med biblioteket sine brukarar, kan ein få til gode lære- og rekrutteringsprosessar som fleire tener på. Biblioteket kan fungere som ein fasilitator som koplar miljø og individ, og slik bidra til den demokratiske prosessen.

AKTIVITETAR OG TENESTER SÅ LANGT

I 2013 har biblioteket, saman med 13 ulike frivillige organisasjonar, teknologibedrifter og utdanningsinstitusjonar, lagt til rette for kreativitet,

Frå Kodeklubben. Foto: Sverre Helge Bolstad

Spillrommet på Bergen Offentlige Bibliotek. Foto: Arne Halvorsen / aha42 | tehaha

læring og demokratisk debatt i og om den digitale verda. Me håpar at publikum skal kunne skape og dele kulturuttrykk, og la seg inspirere til deltaking. Prosjektet har resultert i ei rekkje verkstader, kurs, debattar og foredrag, og skal i 2014 utvikle ei eiga rettleiingsteneste. Her er noko av det andre me har gjort og held på med.

«We are lucky to have a library that is so engaged with offering learning opportunities and so savvy to the ways to deliver fun education in contemporary digital practices.»

Professor Scott Rettberg, kommentar på Facebook om aktivetsdagen *Barn og voksne koder – sammen!* (8.juni 2013).

**Raspberry Pi frå aktivetsdagen
*Barn og voksne koder – sammen!***

Foto: Sverre Helge Bolstad

Makerspaces og *Maker*-kulturen er ei vidareføring av *DIY*-kulturen, men med fokus på teknologi og elektronikk. Kreativ bruk av teknologi representerer ei form for læring som går føre seg gjennom prøving og feiling, og der utgangspunktet alltid er at ein har lyst til å skape noko. At koden eller maskinvaren har open kjeldekode, er alltid ein fordel. Bergen Linux User Group har i år halde

seks møter på biblioteket om tema knytt til fri programvare, netteknologi, patentar og tryggleik. I haust skal me, saman med HackBergen og det lokale Hackerspacet, ha kurs i Arduino, eit verktøy for kunstnarar, designarar og andre for prototyping av elektronikk basert på open program- og maskinvare. I november gav me brukarane innsikt i morgondagens produksjonsteknikk og holdt workshop i design for og bruk av 3D-printing. I løpet av kurset skal deltakarane læra å skrive ut sin eigen julepynt.

Spel og spelkultur

I prosjektet har me stort fokus på spelkultur, og me synest spel fortener merksemd som kulturelt og kunstnarisk uttrykk. Entusiasmen spel kan utløyse, kan fungere som drivkraft i skapande aktivitet, og som eit element i læreaktivitetar. Nyleg arrangerte me kurs i spelformidling for bibliotekarar saman med fylkesbiblioteket. I haust arrangerer me og Barnevakten.no fem foredrag om dei unge sine spelevarar og spelkultur -der det vert høve til debatt om fordelar og ulemper med speling. Me arrangerer også Bergensmesterskap i FIFA, med gruppespel på filialane og finale på hovudbiblioteket. Fighting Game Community Bergen har faste spelkveldar på spelrommet og har arrangert kvalifiseringsrunder til NM i Fighting Games. I november startar me opp SeniorGamer i samarbeid med Seniorgamer-prosjektet i Drammen, og ein helseinstitusjon, og inviterer eldre og demente til speling av aktive spel/rørslespel. Saman med Spillmakerlauget arrangerer me kurs i spelprogrammering med Unity, eit utviklingsverktøy og ein spelmotor som kan publisere spel til ei rekkje plattformer. Fleire av ressursane me samarbeider med, td. kurslærarane i Unity, har me blitt kjent med gjennom JoinGame, eit nasjonalt ressursnettverk for dataspel.

Elektronisk litteratur

Elektronisk litteratur er verk med litterære aspekt som nyttar moglegheitene og konteksten til enkeltståande PCar eller PC i nettverk. Digital arena samarbeider med forskingsgruppa for elektronisk litteratur ved faget Digital kultur på Universitetet i Bergen om arrangementsrekkeja *2013 Digital Arena Electronic Literature Reading series*. I haust har kunstnarar frå Russland, Frankrike, Tyskland og Sverige vitja biblioteket seks gonger med verk og framføringar i form av videopoesi, performance, utstillingar, foredrag, opplesingar og installasjonar. Samarbeidet med UiB held fram minst til 2015, då den internasjonale konferansen for elektronisk litteratur, ELO, vert halden i Bergen, og der biblioteket skal vera ein av framføringsplassane.

Frå aktivitetsdagen *Barn og voksne koder - sammen!* Foto: Anne Marthe Dyvi

Kodeklubben og programmering for barn

Lær kidsa koding! (LKK) er eit nasjonalt verdinettverk som jobbar for at born og unge skal få moglegheit til å lære programmering. Utgangspunktet for initiativet er bekymring for born og unge sin digitale kompetanse, og for at elevane ikkje lærer relevante og gode nok ferdigheiter på skulen. Kunnskap om korleis mobilen, PC-en, og dei digitale systema som driv hjula i samfunnet vårt fungerer, er naudsynt for å forstå korleis verda heng saman. Digital danning handlar om korleis borna kan «knytte selvet til verden ved hjelp av IKT» (von Humboldt, Wikipedia, 2013) og LKK vil at borna skal oppleve det som like sjølvstøtt å vere kreative og skapande, som å vere brukarar og konsumentar av teknologien.

I sommar arrangerte LKK Bergen ein aktivitetsdag med tittelen *Barn og voksne koder – sammen!* på biblioteket. Målet var at born og foreldre skulle ha det moro med teknologi, og plukke opp idear og aktivitetar dei kunne fortsetje med heime eller ta vidare i venegjengen. Det var mogleg å prøve å programmere spel, mini-datamaskinar og robotar, og det vart vist presentasjonar og mini-foredrag av born som allereie hadde erfaring med programmering.

Aktivitetsdagen vart ein slags pilot på Digital arena; mange av samarbeids-partnarane var i sving i regi av LKK, og biblioteket fungerte som ein digital arena gjennom å fasilitere og legge til rette for aktivitetane. Aktivitetsdagen fekk svært gode tilbakemeldingar, og me gjentok opplegget på Nordisk speldag.

Digital arena starta i haust ein Kodeklubb med to ulike kurs, haldne på biblioteket. Det eine kurset nyttar Scratch, eit program for born i aldersgruppa 8-2 år, utvikla av MIT Media Lab. Det andre kurset nyttar siste versjon av LEGO Mindstorms robotar, og er for aldersgruppa 10-14 år. Studentar frå UiB hjelper til som assistentar på Kodeklubben.

Koding er ein kreativ aktivitet som handlar om problemløysing, logikk og det å forstå språket ein instruerar maskinene med. Kanskje biblioteket med Kodeklubben kan bidra til samfunnet med noko skulen ikkje ennå evner å gje?

Sommerviten

I samarbeid med Vilvite, eit senter for læring og opplevingar for born og unge i Bergen, var biblioteket i sommar ein del av Sommarviten. På fagdagen som var via temaet «teknologi og design» hadde me laga ein informasjons-skattejakt som sende elevane rundt på biblioteket på jakt etter planteikningar. Me brukte et Samsung Surface Board som del av opplegget, og på berøringsbordet kunne elevane utforske teikningane og video av bilen dei skulle byggja seinare på dagen. På seks dagar var over 400 born innom biblioteket. Vilvite har også hjelpt oss igang med kurs i LEGO Mindstorm gjennom å låne oss byggjesett til pilotkurs før me bestemte oss for å kjøpe sett sjølve, og ved at me nyttar instruktørar som har jobba mange år hjå dei.

Digitalt verkstad

Hausten 2011 opna biblioteket ein digital verkstad, eit rom med utstyr for digital audio-, video- og fotoproduksjon, egna for kreativt arbeid eller møter. I 2012 hadde me eit utval beta-testarar som kom med tilbakemeldingar på programvare og utstyr, og no er rommet utstyrt med ein iMac med mykje programvare, digitaliseringsutstyr for vinyl, VHS og foto, Smartboard, kurs-PCer, 3D-printer, digitalt trommesett og midi-keyboard. Brukarane kan låne opptakstutstyr for audio og video, fotokamera og actionkamera. I 2013 har digital verkstad vore booka 140 gonger og har vore brukt til lydinnspeling, fotoredigering, digitalisering, prosjektmøter og mykje anna.

Me har også hatt ei digital utstilling i samarbeid med Utstillingsprosjektet EXIT og Atelier Populaire Oslo, og har lagt til rette for møter og filmvisninger i samarbeid med StartUp Weekend Bergen og Girl Geek Dinner. Me har så langt i prosjektet hatt 70 arrangement og ca. 1600 personar har delteke på arrangementa. Fleire av aktivitetane har vore streama over nett.

Samarbeid, relasjonar og brukarar

Når grunnmuren vår, papir-media, mister sin posisjon som den viktigaste informasjonsberaren i samfunnet, vaklar me som kunnskapsformidlarar. Me erkjenner at me er nøydd til å nytte kompetanse frå andre for å utvikle oss, og for å utvikle eit nettverk. Gjennom evaluering av samarbeidet med andre ynskjer prosjektet å undersøke om nye samarbeidsmodellar mellom bibliotek og frivillig sektor kan bidra til nyskaping og til å utvikle folkebiblioteket som møteplass og fasilitator.

I prosjektet ynskjer me å trekke til oss nye målgrupper, og vi rettar oss både mot dei som er nye i den digitale verda, men også mot dei som allereie er del av den digitale kulturen. Me vil vere ein inkluderande arena der både nerden, leksika-fantasten, programutvikleren, slektsgranskaren, ornitologien, nybyrjaren, skeptikaren og den digitale nabokjerringa skal kunne møtast rundt digitale tema. I 2014 skal Digital arena sjåast i samanheng med prosjektet DEL (Digital inkludering gjennom E-borgerservice og Laptopklubb), som retter seg mot vaksne som ikkje er på nett.

Møte i samband med prosjektet. Foto: Sverre Helge Bolstad

Utforsking av planteikningar på eit Samsung berøringsbord. Foto: Sverre Helge Bolstad

Fysisk arena

Å vera ein inspirerende arena for ein ny type kunst, aktivitetar eller kultur, krev særskilde former for iscenesetting av ulike uttrykk. Ein må skape rommet på nytt, tufta på nye behov, visjonar og tankesett. Trenden i mange bibliotek er at areala i større grad vert nytta til ulike lærings og utforskningsbehov, og i mindre grad til fysiske samlingar. Dette fører til at rommet endrar seg frå å vere infrastruktur til å verte ein plass for deltaking. Rommet skal støtte sosial interaksjon rundt læring og utforskning, og gje tilgang til spesialist-utstyr, ekspertise eller kommunikasjonsfasilitetar, utstillingar og liknande (Marchionini and Moran, 2012).

Læring gjennom leik og kreativitet foregår i samspel med andre og med omgivnadene, og rommet må då innby til aktivitetar på ein praktisk og inspirerende måte. Dette krev kompetanse på brukaropplevingar, teknisk utstyr og arkitektur, i tillegg til det pedagogiske.

Bergen Offentlige Bibliotek og Bergen Arkitektthøgskule ynskjer å få til ein utviklingsprosess av biblioteksrommet. Om me får støtte til dette vil prosessen starte i 2014 og føregå i dialog med samarbeidspartnarane frå Digital arena og andre. Målet i romprosjektet er å legge til rette for læring, møter, inspirasjon og «det performative», på ein måte som brukarane sjølv ynskjer.

Digital arena i 2014 og 2015

Digital arena har blitt eit slags paraplyprosjekt der me får jobbe med mange ulike aktivitetar innan målsetjinga i prosjektet.

I 2014 vil me jobbe spesielt med utvikling av ei rettleiingsteneste for å støtte aktivitetane i prosjektet. Produksjonmidlar, publiseringsverktøy og distribusjonskanalar har blitt tilgjengelig for alle med nett-tilgang. Mange har likevel ikkje kompetanse til å utnytte potensialet som verktøya gjev, og er dermed avskorne frå å kunne nytte den kulturelle ytringsfridommen desse gjev. Me ynskjer å myndiggjere og styrke brukarane som innholdprodusentar, og å utforske rolla som medskapar.

Mange av dei nye, digitale teknikkane utfordrar biblioteket sin kompetanse. Det ligg heldigvis i prosjektet sin natur at me skal spele på den høge faglege kompetansen til samarbeidspartnarane, men vi må og finne ut kva kompetanse det er føremålsteneleg å byggje sjølv og korleis me skal gjer det.

Biblioteket bør vise si rolle som aktuell kunnskapsformidlar for ulike deler av samfunnet. I 2015 vil prosjektet fokusere på å gje lag og organisasjonar nødvendig kunnskap til å klare seg i den digitale verda, slik at dei kan forbli ein viktig del av demokratiet.

Når biblioteket vert arena for læring og kreativitet, utfordrar det identiteten til biblioteket og eigne og andre sine forventningar. For at dei tilsette skal ta del i denne endringa, frå å vere kurator og formidlar av materiale, til å bli fasilitator av relasjonar og aktivitetar, må dei ville det. Framtida er no, om ikkje me klarar å endre merkevaren biblioteket, kan det være folk fortsatt tek oss for å vere eit boklager og ikkje den plassen for kunnskapsdeling og læring som me er.

LITTERATUR

Weinberger, D., (2012). Too Big to Know: Rethinking Knowledge Now That the Facts Aren't the Facts, Experts Are Everywhere, and the Smartest Person in the Room Is the Room. 1st ed. New York: Basic Books.

Dempsey, L., (2012). 'Libraries and the informational future: some notes'. i: Gary Marchionini and Barbara Moran. (ed), Information Professionals 2050: Educational Possibilities and Pathways. Chapel Hill: School of Information and Library Science, University of North Carolina. side.113-126.[ONLINE] Tilgjengeleg på: <http://sil.unc.edu/sites/default/files/publications/Information-Professionals-2050.pdf> [Besøkt 15.10.2013]

Schultz, K, (2013). Biblioteket – en relasjonel organisering med fokus på samfunsmæssig innovation. [ONLINE] Tilgjengeleg på: <http://www.hordaland.no/Global/kultur/fylkesbiblioteket/dokument/Halmstad/Biblioteket%20en%20relationel%20organisering%20Bergen%209.4.13.pdf>. [Besøkt 15.10.2013].

Prosjektet 4th floor ved Chattanooga Public Library (). e.g. Training and certification. [ONLINE] Tilgjengeleg på: <http://chattlibrary.org/4th-floor>. [Besøkt 15.10.2013].
Digital arena - prosjektside <http://bergenbibliotek.no/spill/digital-arena>

SAMARBEIDSPARTNARAR:

Digital kultur, UiB <http://www.uib.no/fag/digitalkultur>

Digital kultur er et fagmiljø og fagtilbud Universitetet i Bergen. Digital kultur er studiet av sosiale, kulturelle etiske og estetiske aspekter ved informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Bergen senter for elektronisk kunst (BEK) <http://www.bek.no/>

Bergen senter for elektronisk kunst er en ideell organisasjon som har som hovedformål å være et nasjonal kompetansesenter for arbeid med kunst og ny teknologi. Node i PNEK, produksjonsnettverk for elektronisk kunst i Norge.

Spillmakerlauget <http://Spillmakerlauget.no/>

Spillmakerlauget er en forening for spelutviklere i Bergen, som jobber for å tjene spelutviklere i Bergen og omegn. Visjonen deira er å fremje en bærekraftig spelindustri i Bergens-regionen.

Hack Bergen <http://hackbergen.no/>

Hack Bergen er eit lokalt «hackerspace», ein plass der folk med felles interesser, ofte i teknologi og elektronisk kunst, kan møtast og samarbeide.

Bergen (BSD and) Linux User Group (BLUG) <http://www.blug.linux.no/>
Bergen (BSD and) Linux User Group er en forening for Linux- og *BSD-interesserte i Bergen.

Lær kidsa kode! <http://kidsakoder.no> og <http://www.meetup.com/Laer-kidsene-koding-Bergen/>
Nasjonalt verdinettverk for å gi barn og unge muligheten til å lære å kode. Har lokallag i Bergen og mange andre plasser.

VilVite <http://vilvite.no>

Populærvitenskapelig opplevelses- og læringssenter for teknologi, naturvitenskap og realfag.

GirlGeekDinner <http://girlgeeksbergen.com/>

Forening for jenter som er interessert i teknologi.

Startup Weekend Bergen <http://bergen.startupweekend.org/>
intensivt 54-timers innovasjonsprogram for entreprenører og aspirerende
entreprenører som har en forretningsidé de ønsker å utvikle.

Senior Gamer <http://seniorgamer.no/>

Seniorgamer er et prosjekt i Drammen bibliotek/ Drammensbiblioteket - en
nasjonal satsing for å gi tilbud for seniorer i bibliotek basert på dataspel og
moderne teknologier.

Bergen Fighting Game Community <https://www.facebook.com/fgcbergen>
GC Bergen er en tvspelsklubb for slossespelinteresserte.

Raudrev <http://www.raudrev.no/>

Teknologifirma med fokus på samhandling mellom mennesker og teknologi.

MentalFish <http://mentalfish.com>

MentalFish leverer interaksjonsdesign og programmeringstjenester med
særlig fokus på interaktiv 3D via spillmotorer.

FAKTA

Prosjekttittel: Digital arena

Prosjektansvarleg: Bergen Offentlige Bibliotek

Kontaktperson: Sverre Helge Bolstad

Prosjektstøtte frå Nasjonalbiblioteket: 2013- kr 300 000

Mål for prosjektet: Prosjektet *Digital arena* skal utvikle biblioteket som
arena for kurs, debatt og rettleiing knytta til nye medier, digital kultur
og teknologi.

Illustrasjon, første side i artikkelen: Håvard Legreid

Velkommen til e-diktet

Å lese dikt har mange fordeler. Et dikt kan være en tankevekker, en filosofisk betraktning, et lykkelig øyeblikk.

Slik presenterer *e-diktet* seg på nettet til sine lesere. *e-diktet* til voksne ble utgitt første gang på nyåret i 2010. Fylkesbibliotekene i Buskerud, Vestfold og Østfold samarbeidet om å utgi *e-diktet*. I dag er det Vestfold og Østfold som bidrar til at du kan få en diktopplevelse på mail en gang i uka, hele året og helt gratis. Alle kan abonnere på *Ukens dikt for barn* og *Ukens dikt for voksne*. <http://www.e-diktet.no/>

VISJON:

Målet med *e-dikt* er å vitalisere dikt som sjanger. Det er basert på en visjon om at folk skal bli glad i å lese lyrikk og bruke dikt til hverdag og fest.

MANGE ER GLAD I DIKT

e-dikt har i dag til sammen 8 000 abonnenter. Det er omtrent 5 500 personer som abonnerer på dikt for voksne og 2 500 abonnenter til dikt for barn. Siden *e-diktet* ble lansert, er det sendt ut til sammen to millioner dikt.

FORNØYDE BRUKERE

e-diktet får stadig tilbakemeldinger fra fornøyde brukere fra hele landet. Mange forteller at de formidler diktene videre til venner og bekjente. Noen deler dem med kollegaer på arbeidsplassen, andre henger diktene på strategiske steder som i heisen, i spiserom og på lærerværelser. Lyrikk fra *e-diktet* blir lest høyt både i barnehager og på eldresentra.

Prosjektstøtte fra ABM-utvikling/Nasjonalbiblioteket i 2010 og 2011: kr 270 000

Foto: Morten Brunslid, Østfold fylkesbibliotek

I forbifarten

*Vi hører så mye, i forbifarten,
i vinden, fra den andre siden av bordet,
vi hører så mye uten at vi med sikkerhet
kan si hva som er sannhet og hva som er løgn,
men det er noe med klangen i stemmen,
det sårbare i åpenbaringen, pusten i alfabetet,
rytmen bak ordene som taler for seg.*

Thor Sørheim

Hentet fra samlingen «2010 Strømmen»,
utgitt 2010 på eget forlag.

Kvinnehistorie på dugnad

Kan biblioteket være med og bidra til at kunnskapsrike og skriveglade personer i lokalsamfunnet publiserer artikler om sitt lokale miljø på internett? Kan vi aktivere flere kvinner og representanter fra det flerkulturelle miljøet til å bidra i en slik allmennnyttig skrivedugnad?

TEKST: BERIT BORGEN, HAMAR BIBLIOTEK

Fire kommuner på Hedmarken har gått sammen om prosjektet *Skrivedugnad for nettet*: Stange, Løten, Ringsaker og Hamar.

Ideen til prosjektet kom da Store norske leksikon gikk over til å være et rent nettbasert leksikon og det ble antydnet at bibliotekene kunne være lokale noder som kunne trekke kunnskapsrike personer inn i artikkelskrivingen. Dette var en spennende idé, og de andre nettbaserte oppslagsverkene kom snart i tankene. For amatørskribenter kan det virke noe pretensiøst å skulle skrive for Store norske leksikon på nettet, og etter vår mening vil det være lettere å rekruttere bidrag til de andre, mer dugnadsbaserte plattformer. Prosjektet er ennå i en tidlig fase, derfor må artikkelen nødvendigvis bære preg av hvordan vi ser for oss den videre utviklingen. De fire Hedmarkkommunene arrangerer allerede kurs i artikkelskriving på nett – og foreløpig er det holdt kurs i publisering på nettstedet Lokalhistoriewiki.

DIGITAL KOMPETANSE

Bibliotekene skal bidra til økt digital kompetanse i befolkningen. Til «Skrivedugnad for nettet» ønsker vi å rekruttere de som har noe dataferdighet og

**VIL DU
SKRIVE
HISTORIEN VÅR
PÅ NETT?**

nettkunnskap fra før, men som ønsker å gå et skritt videre til for eksempel å lære hvordan man formidler egen kunnskap på nettet. Dette krever opplæring i artikkeloppbygging og bruk av de ulike, aktuelle plattformene. I dette prosjektet vil vi utelukkende benytte allerede eksisterende nettsteder.

Vi har så langt konsentrert oss om å gi opplæring i Lokalhistoriewiki, og vi engasjerer ressurspersoner fra Lokalhistorisk institutt til å holde kursene hvor man blant annet lærer hva en wiki er, hvordan lokalhistorie-wikien er bygd opp, og hvordan man publiserer og redigerer egne tekster og bilder.

Når bibliotekene har etablert grupper som er i gang med skriving, vil vi følge opp med egne kurs i kildekritikk og opphavsrett. Vi ønsker også å arrangere inspirerende foredrag for deltakerne – både som påfyll og for å rekruttere nye deltakere.

LOKALT PERSPEKTIV

I Prosjektet antar vi at kunnskap om lokal historie og lokale forhold er en sterk drivkraft for å ville publisere eget materiale, enten på papir eller digitalt. Vi ønsker å stimulere denne formidlingslysten. Flertallet av de aktive medlemmene i historielagene er eldre og middelaldrende, og de representerer en gruppe som i mindre grad føler seg fortrolig med de digitale mediene. Vi mener at opplæring vil kunne senke terskelen inn til den digitale virkeligheten. Vi ser på historielagene som gode samarbeidspartnere, men vet av erfaring at mange enkeltpersoner sysler med slektsgranskning, og at også de utvikler en stor interesse for lokalhistorie. Vi ønsker også å rekruttere bidragsyttere fra denne gruppen.

Søk i nettbaserte leksika viser at det er lagt ut lite stoff om Hedmark. Et delmål for prosjektet er derfor å bygge opp en bred presentasjon av Hamarregionen og Hedmark på nettet, hovedsakelig på Lokalhistoriewiki. Dette vil kunne styrke den lokale identiteten og den historiske forankringen. Artiklene vil også kunne vurderes publisert i den generelle Wikipedia og/eller Norsk nettleksikon når temaet er egnet. Vi tenker også at artiklene som produseres vil kunne lenkes mot andre digitale nettressurser som for eksempel Googlemaps.

Vi vil, som en sideaktivitet i prosjektet, jobbe for at bygdebøkene og avisene for Hedmark skal bli digitalt tilgjengelige. Hedmark fylkesbibliotek vil bidra med å avklare opphavsrettigheter og være kontaktledd mot Nasjonalbiblioteket.

KVINNEPERSPEKTIV

Kvinner er svært aktive på internett, men hovedsakelig gjelder dette yngre kvinner. Aktiviteten er høy på sosiale medier som Facebook, Twitter og ulike blogger. Men når det gjelder publisering av faglige tekster og artikler i nettbaserte oppslagsverk, er andelen kvinnelige forfattere lav.

En amerikansk undersøkelse viser at færre enn 1 av 5 som publiserer artikler i Wikipedia er kvinner. Undersøkelsen viser også at typiske kvinnetemaer får mindre og dårligere omtale enn temaer som mest interesserer menn. Det vil derfor

være spesielt viktig å oppmuntre kvinner til å skrive for nettet og på en slik måte bidra til at kvinneandelen øker. Wikimedia Foundation har satt seg som mål å nå 25 % kvinneandel av forfattere i Wikipedia innen 2015. Dette er ikke først og fremst med tanke på likestilling, men for å heve kvaliteten på nettleksikonet og oppnå en bedre innholdsmessig balanse. (<http://www.forskning.no/artikler/2011/august/295234>)

Petra Heiberg(1869-1938). Født på gården Kaulum på Nes, en foregangskvinne på Hedmarken.

SYNERGIEFFEKTER FOR BIBLIOTEKENE

Å heve den digitale kompetansen i egne rekker må også være et mål for bibliotekene. Man må ha en del erfaring før man føler seg trygg nok til å være veileder for andre. I prosjektet har vi derfor arrangert kurs for en gruppe ansatte fra hvert av de fire bibliotekene.

Et annet resultat av prosjektet er at vi har knyttet kontakter med nye eksterne samarbeidspartnere, både lokalt og i fagmiljøet. Vi opplever samarbeidet med

«Skrivedugnad for nettet» ønsker å bidra til å belyse den ikke-fortalte lokale kvinnehistorien.

Lokalhistorisk institutt som svært positivt. Vi har også samarbeidskonstellasjoner som ennå ikke er kommet i gang, for eksempel med Høgskolen i Hedmark.

Ett av målene med prosjektet var å øke samarbeidet mellom bibliotekene i regionen. Vi har fordelt noen oppgaver mellom oss. For eksempel kan en kommune arrangere kurset i sitt bibliotek, mens andre står for det organisatoriske arbeidet, som påmelding og avtale med kursholder.

ERFARINGER

I prosjektsøknaden ble det forutsett at den største utfordringen vil være å rekruttere til skrivekursen, og det har vist seg å stemme. Mange liker å skrive, men kvier seg for å skulle publisere på nett. De ansatte må prioritere å sette av tid, hvis bibliotekene skal ta en aktiv rolle.

Prosjektet er avhengig av å ha god faglig støtte og motiverte samarbeidspartnere, slik at det kan etableres en kultur for å dele og formidle kunnskap på nett. Vi ønsker at aktiviteten skal fortsette, og bli en skrivekurs som ikke opphører når prosjektperioden er over.

FAKTA

Prosjektets tittel: Skrivekurs for nettet

Prosjektansvarlig: Hamar bibliotek

Varighet: 3 år, 2012-2014

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: 2012: kr 150 000

Mål med prosjektet: Initiere og stimulere til artikkelsskriving på nett og derigjennom styrke digital kompetanse i befolkningen.

Målet er å etablere en selvgående praksis og kultur for formidling av lokalkunnskap på allerede eksisterende plattformer. Prosjektet tar spesielt sikte på å aktivisere kvinner til å skrive på nett.

Samarbeidspartnere:

- Hamar bibliotek
- Stange bibliotek
- Løten bibliotek
- Ringsaker bibliotek
- Hedmark fylkesbibliotek
- Lokalhistorisk institutt
- Historielagene

Norsk filmografi

Som nasjonalt arkiv for norsk film har Nasjonalbiblioteket nettopp laget en digital filmografi. Filmografien er en åpen løsning på nett, gratis tilgjengelig for alle. Den er mer omfattende enn tidligere filmografier, og det digitale formatet gir publikum bedre muligheter for presise søk og enklere tilgang til informasjon om den norske filmarven. Filmografien, som vil bli løpende oppdatert, inneholder i dag informasjon om nesten 1000 norske filmer som er blitt vist på kino siden 1911.

Tidligere filmografier har vært utgitt som bøker. En digital filmografi åpner nye muligheter for søking og organisering av informasjon. Du kan søke på tittel, navn, årstall og annen fritekstinformasjon som er tilgjengelig i basen. Du kan finne informasjon om hvem som har vært med på å lage filmen, selskap som har vært involvert, skuespillere og rollenavn, samt handlingsreferat, sensuropplysninger og annen relevant informasjon. Filmografien vil også gi informasjon om en rekke mindre kjente norske filmer, informasjon som kan benyttes fritt av andre for å øke kjennskapen til norsk film.

I tillegg til opplysninger om filmene, inneholder filmografien også fotografier fra flere av filmene og lenker til digitale versjoner av dem når det finnes. På grunn av rettighetene er de fleste filmene bare tilgjengelige for påsyn i Nasjonalbibliotekets lokaler.

Her er lenken til filmografien: <http://www.nb.no/filmografi/>

Historiske Vestfold

«Gi Vestfolds innbyggere raskere og enklere tilgang til fylkets lokalhistorie gjennom en nettbasert, sømløs digital bibliotektsjeneste.» Dette var et klart uttrykt ønske da Tønsberg og Nøtterøy bibliotek gikk i gang med prosjektet *Historiske Vestfold*.

TEKST: TRYGVE KIKUT, TØNSBERG OG NØTTERØY BIBLIOTEK

Tønsberg og Nøtterøy bibliotek hadde gjennom flere år hatt ansvar for å vedlikeholde lokalsamlingen for hele Vestfold. Vi ønsket å gjøre Vestfoldsamlingen mer tilgjengelig gjennom en digital portal.

Samlingen er lokalisert på Tønsberg og Nøtterøy bibliotek og er et svært godt tilbud for de som bruker biblioteket. Øvrige innbyggere i Vestfold kan selvfølgelig også låne fra Vestfoldsamlingen, men da må de enten reise til Tønsberg eller vente på boktransporten. Med digitaliseringsavtalen som Nasjonalbiblioteket fikk på plass med Kopinor, åpnet det seg en mulighet for å tenke annerledes.

Etter ett års tid hadde ideen modnet og Tønsberg og Nøtterøy bibliotek satte seg ned sammen med Vestfold fylkesbibliotek og utformet en søknad. Vi ønsket å skape en nettportal som ga tilgang til Vestfolds lokalhistorie, både gjennom et vanlig søkefelt, men også via en kartinngang.

Prosjektleder Trygve Kikut og prosjektmedarbeider Stine Lindstad. Foto: Bente Silden

DEN TEKNISKE LØSNINGEN

I samarbeid med de som jobber med innkjøp i Tønsberg kommune ble det utarbeidet et anbudsdokument, som sommeren 2012 ble lagt ut på offinn.no. Vi annonserte etter utviklere som kunne realisere vår visjon/mål for prosjektet:

«Gi Vestfolds innbyggere raskere og enklere tilgang til fylkets lokalhistorie gjennom en nettbasert sømløs digital bibliotekktjeneste. Tjenesten vil fremstå som en egen portal, som skal kunne sys sammen med øvrige kulturvirksomheters databaser på nett. Grensesnittet vil bestå av kartinngang, hvor besøkende kan klikke seg ned i Vestfolds geografi for å lete etter lokalhistorie for et enkelt område, i tillegg til et mer tradisjonelt søkefelt.»

Vi fikk fire tilbud; fra Spania, Nederland, Nøtterøy og Bergen. Valget falt på «Global IT» fra Bergen og høsten 2012 var vi i gang.

Avstanden til Bergen har ikke vært noe problem. Til tider har vi også brukt skype og epost.

Etter et drøyt år med samarbeid er vi nå i en prosess hvor Global IT jobber med finpussen på systemet, samtidig som vi tar oss av innholdet.

KARTINNGANG

Ett av hovedmålene med *Historiske Vestfold* var å kunne tilby lokalhistorisk informasjon ved hjelp av kart. Vi ønsket å tilby noe mer spennende enn et tradisjonelt søkefelt.

I prosjektet har vi derfor fått utviklet en nettside med både søkefelt og kart, men også en egen side som kun viser et kart med tagger til forskjellige temaer. Noen er bevisste på hva de ønsker å få informasjon om, andre vil gjerne «gå på oppdagelsesferd» på kartet, fra tagg til tagg, fra tema til tema.

Fortsatt behov for referansearbeid

«Hvilken historie har huset jeg bor i?», «Når forsvant Skiljasteinen fra sundet mellom Tønsberg og Nøtterøy?» og «Hvordan har Munkerekka fått navnet sitt?». Vestfoldbibliotekene får hvert år en rekke referanseoppgaver som gjelder vår lokalhistorie. Med *Historiske Vestfold* kan vi lagre alle henvendelser, slik at andre også får gleden av de spørsmålene vi besvarer.

Hvert tema beskrives kort før den besøkende får presentert et utvalg kilder som inneholder mer utfyllende informasjon. Svært ofte vil disse kildene være Nasjonalbibliotekets digitaliserte litteratur om Vestfolds lokalhistorie. I prosjektet *Historiske Vestfold* bistår vi med referansearbeid i biblioteket, vi finner informasjon om det ønskede temaet og henviser videre til kildene.

Prosjektet *Historiske Vestfold* skal:

- Utvikle rammeverket for en lokalhistorieportal for Vestfold, med utgangspunkt i kommunene Tønsberg og Nøtterøy
- Utarbeide muligheter for fysiske installasjoner i de enkelte Vestfoldbibliotekene
- Styrke samarbeidet mellom Vestfoldbibliotekene

DRØMMEN OG REALITETEN

I utgangspunktet var drømmen å kunne høste teksten fra de digitaliserte bøkene hos Nasjonalbiblioteket, en tanke vi forlot fordi vi da måtte benytte oss av metadata.

Tønsbergs historie. Foto: Charlotte Ringdal

Et av selskapene i anbudskonkurransen hadde en løsning som kunne lage det de kalte en «instant site», men de ba oss samtidig droppe tanken om en egen kartinngang. *Historiske Vestfold* ville, med deres forslag, umiddelbart fått mange tusen temaer, men vi ville fått en kjempejobb med å merke alle temaene geografisk.

Resultatet ble at vi opprettet en base hvor vi knyttet temaene opp mot e-bøkene i Nasjonalbiblioteket, samt tekster i Wikipedia og Europeana.

VEIEN VIDERE

I dag har vi flere lignende portaler på nettet som er utviklet av andre. Det er i mange tilfeller baser som viser til kulturhistoriske steder. *Historiske Vestfold* er imidlertid det første nettstedet som aktivt tar i bruk de digitaliserte bøkene fra Nasjonalbiblioteket i oppbyggingen av en slik portal.

Det kunne ha vært interessant å samle dataene fra alle tilsvarende baser og presentert dem i en felles portal.

Planen er at prosjektet *Historiske Vestfold* skal videreføres som en driftsoppgave. Vi ønsker å videreutvikle det påbegynte digitaliseringsarbeidet til å gjelde alle bibliotekene i hele fylket.

Digital formidling av lokalhistorien i Vestfold er kommet for å bli!

Prosjektleder Trygve Kikut og prosjektmedarbeider Stine Lindstad. Foto: Bente Silden

FAKTA

Prosjektets tittel: Historiske Vestfold

Prosjektansvalig: Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

Prosjektleder: Trygve Kikut

Varighet: 3-årig prosjekt

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 900 000 årlig

Styringsgruppe: Unni Minsås og Tone Moseid

Referansegruppe: Representanter fra ulike virksomheter, lag og foreninger.

Mål: Gi Vestfolds innbyggere raskere og enklere tilgang til fylkets lokalhistorie gjennom en nettbasert portal.

Foto

Som nasjonal bevaringsinstitusjon for fotografi tar Nasjonalbiblioteket vare på og formidler publiserte fotografier og sentrale fotoarkiv. Materialet omfatter alt fra de tidligste fotografiene som ble tatt i Norge på begynnelsen av 1840-tallet til dagens digitale foto. Fra 1990-tallet og utover har institusjonen vært sentral i å tilby digitaliserte bilder via nettet fra de første prosjektene med arkivene etter Nansen, Amundsen og Wilse/Lindahl. Vi har nå på plass en ny visningsløsning for bilder med høy oppløsning som gir publikum mulighet til å søke i et stort materiale, studere fotografiene i detalj og å laste ned bilder til eget bruk. Selv om tjenesten fortsatt er under utvikling ligger det allerede en lang rekke viktige fotografer i den nye tjenesten. Arkiver som er lagt ut nylig er fotoarkivet etter Peter Wessel Zapffe, Marthinus Skøien's landskapsbilder fra Norge rundt 1900 og Ole Tobias Olsens bilder fra 1800-tallets Norge. Nasjonalbiblioteket drifter også registeret over norske fotografer og samlinger.

For tiden har Nasjonalbiblioteket en nasjonal aksjon for å få bevart, digitalisert og formidlet flyfotoene fra Widerøe-arkivet som ble solgt til kommunene i 1970. Foreløpig har vi fått inn over 50.000 foto! Bildene vil løpende bli publisert i vår nye visningstjeneste på nb.no. Her vil vi gjerne ha med lokalkjent publikum for å få lagt mest mulig informasjon til bildene.

Lokalt Digitalt – lokalhistorisk møteplass

Hvordan kan biblioteket bidra til at lokalhistorien vår blir bedre kjent og lettere tilgjengelig? Bærum bibliotek vil gjennom prosjektet *Lokalt Digitalt* digitalisere og formidle lokalhistorisk materiale for å utvikle nye former for formidling.

TEKST: MARTE SØRENSEN, BÆRUM BIBLIOTEK

UTVIKLINGSTREKK I BÆRUM KOMMUNE

Bærum kommune er den nest største kommunen i Oslo-regionen, og mye tyder på at innbyggertallet i Bærum vil vokse mer enn i noen annen kommune i denne regionen. Vi mener det er viktig å bidra til å skape en egen identitet og forståelse for Bærum som sted.

Bærum har utviklet seg fra å være et bondesamfunn med småindustri til å bli en drabantby-kommune. Utbygging av boliger og infrastruktur har vært nødvendige tiltak for å møte det stadig voksende innbyggertallet. Mange av de tilflyttede har lite kjennskap til kommunens historie, og liten grad av tilhørighet til stedet der de bor.

Vi erfarer at stadig flere etablerte bæringer og mange innflyttere ønsker å bli nærmere kjent med sitt nærområde. Samtidig ser vi en generell økt interesse for historie og slektsgransking. Det har blitt en viktig oppgave og utfordring for biblioteket å ta vare på og formidle kunnskap om Bærums

historie gjennom aktivt å informere publikum om lokalsamlingen og de data om bygdas historie de kan finne der.

Kulturarv – lokale føringer

- Vi skal sørge for bevaring av kulturarven og utvikle nye former for formidling av lokalhistorie, tradisjoner, kulturminner og kulturmiljø som er attraktive for befolkningen.
- Vi skal delta i regionale og nasjonale satsinger for formidling av kulturminner.
- Vi skal ha fokus på den immaterielle kulturarven

Fra kulturmeldingen i Bærum kommune 2013

Bærum bibliotek har en stor lokalhistorisk samling med bøker og annet trykt materiale, bilder, lydopptak og filmer.

Siden ca.1960 har biblioteket også hatt som oppgave å ta vare på enkeltarkiv fra institusjoner, foreninger og lag. Deler av samlingen er i dag lite tilgjengelig for brukerne våre. Vårt mål er å få mest mulig materiale digitalisert og på den måten finne gode måter å formidle lokalhistorien på.

BIBLIOTEKET BIDRAR FOR Å REALISERE BÆRUM KOMMUNES KULTURMELDING

Bilder

Over 10 000 bilder var allerede digitalisert, katalogisert og gjort søkbare da vi startet prosjektet *Lokalt Digitalt*. For ytterligere å øke beholdningen av nyere bilder, arrangerte vi en fotokonkurranse. Vi inngikk også et samarbeid med kulturvern-avdelingen i kommunen. De har fått enklere tilgang til våre bilder, og vi har fått muligheten til å innlemme en stor del av bildene fra Kulturvern, blant annet bilder av husmannsplasser og ulik industrihistorie i vår bildebase.

Fotokonkurranse

Fotokonkurransen *Vi dokumenterer Bærum – ditt bilde – vår historie – gjenkjennelige motiver og god kvalitet*, ble utlyst i 2010. Vår bildesamling bestod da hovedsakelig av eldre bilder, fra ca. 1900 og fram til 1970-årene. Målet med konkurransen var å utvide bildebasen med gode bilder fra nyere tid. Vi utformet kriterier, satte ned en jury og utlovet premier. Vi fikk inn ca. 200 bidrag.

Vi inngikk deretter avtaler for bruk og videreformidling av fotografiene slik at publikum kan bestille bilder direkte fra vår base. Publikum har fortsatt å sende inn nyere bilder, lenge etter konkurransens slutt.

Tekst

For å få digitalisert trykt materiale inngikk vi et samarbeid med Nasjonalbiblioteket. Biblioteket har innhentet tillatelser til digitalisering og formidling av lokalhistorisk litteratur fra Bærum og laget skriftlige avtaler med privatpersoner og organisasjoner. Nasjonalbiblioteket digitaliserer tekstene og gjør dem tilgjengelig for alle via Nasjonalbibliotekets digitale bibliotek. Filer i ulike formater blir sendt Bærum bibliotek, som så velger og prioriterer hva som skal digitaliseres. Vi startet med materiale som var falt i det fri, og har deretter valgt å digitalisere bilder etter ulike emneområder. Generell bygdehistorie, husmannsplasser, stedsnavn, industrihistorie og skolehistorie er temaer vi har prioritert. Vi tok bl.a. kontakt med alle velforeningene i kommunen og fikk tillatelse til å digitalisere og formidle ca. 50 velberetninger. Materiale utgitt av det lokale historielaget er også blitt prioritert. Mer enn 100 titler er digitalisert til nå.

Lyd

Bibliotekets samling av lydmateriale (ca. 30 spolebånd med intervjuer/dialektprøver) ble digitalisert av Norsk lyd-institutt. I etterkant har vi arbeidet med redigering og utvalg for presentasjon via web.

Film

Digitalisering og presentasjon av film er under arbeid. Det vil bli brukt et privat firma for selve digitaliseringsarbeidet. Redigering vil bli gjort på biblioteket i ettertid og et utvalg vil bli presentert på vår lokalhistoriske web.

PRESENTASJON – LOKALHISTORISK WEB

Hensikten er å lage temasider om lokalhistoriske emner og samle alle medietyper som er tilgjengelige. Hovedvekten ligger på å presentere innhold, selve tekstene, lyden og bildene, ikke bare lenker til informasjon. I tillegg har vi egne oversikter over digitalisert materiale, med lenker til filene og Nasjonalbibliotekets digitale bibliotek.

BRUK OG TILBAKEMELDINGER

Det er gjerne i forbindelse med slektsforskning at brukere tar kontakt med oss. Bilder av personer og steder knyttet til egen slekt er mest etterspurt.

Granfos Brug ble startet ved Fåbrufossen/Granfossen med produksjon av mekanisk tremasse. Papirproduksjon fra 1873. Bildet viser sortersersker ved Granfos Brug ca. 1900.

Ofte får vi samtidig mer detaljert informasjon om bildene og kan legge inn flere opplysninger i databasen. Når det gjelder privat bruk, oversender vi bilder i god oppløsning gratis.

Der vi har temasider, tekst- og lydfiler om etterspurte emner, er det også enkelt å videreformidle informasjon.

Nettsidene med lokalhistorisk informasjon er foreløpig relativt statiske, men vi arbeider med å gjøre det enklere å gi tilbakemeldinger og gi plass for brukernes egne historier og bidrag.

VI OPPARBEIDER OSS KOMPETANSE

Vi har i en viss utstrekning brukt egne ressurser og kompetanse i prosjektet, men vi har også valgt å dra nytte av andres kunnskap og muligheter gjennom samarbeid og kjøp av tjenester.

Bærum bibliotek har selv kompetanse og utrustning til å digitalisere, redigere og registrere bilder. Av den grunn gjør vi dette arbeidet selv. Vi mangler derimot utstyr for å digitalisere lyd og film, og vi har begrenset kompetanse på dette området. Derfor har vi valgt å kjøpe tjenester til dette arbeidet.

Samarbeidet med Nasjonalbiblioteket om digitalisering av tekst har spart oss for mye arbeid. Siden alt trykt materiale blir lagt inn i Nasjonalbibliotekets digitale bibliotek, betyr dette i tillegg at tilgjengeligheten til materialet blir enklere og inngangene til den digitaliserte Bærumshistorien blir flere.

LOKALISERING

Lokalsamlingen vår holder til i hovedbiblioteket på Bekkestua, men har hittil hatt en noe anonym plassering. Vi bygger nå om publikumsarealet, for å bli mer synlige og kunne invitere publikum inn til samlingen. Vi skaper samtidig gode arbeidsplasser for brukerne, og arealer for små møter og arrangementer. Vi vil presentere samlingen med visuelle uttrykk i form av bildeutstillinger, visning av digitale utstillinger og filmfremvisninger.

GODE SAMARBEIDSPARTNERE – EN FORUTSETNING

Natur og Idrett og Kulturvern i Bærum kommune Vi samarbeider med Natur og Idrett og Kulturvern i Bærum kommune om bilder og kart. Til nå har vi registrert bilder fra Kulturvern i bibliotekets bildebase, foreløpig antall er 300 stk. Et videre samarbeid om kart er planlagt. Vi vil bruke kart fra kommunens kartdatabase i våre presentasjoner på web.

Asker og Bærum historielag

Historielaget har gitt tillatelse til at det meste av deres materiale kan digitaliseres og publiseres på Bærum biblioteks nettsider og i Nasjonalbibliotekets digitale bibliotek

Norsk Skogmuseum

Dette museet oppbevarer arkivmateriale fra Granfos Brug. Materialet derfra brukes i Bærum biblioteks temaside om Granfos Brug.

Nasjonalbiblioteket

Her digitaliseres materialet når alle rettigheter er avklart. Filer oversendes deretter til Bærum bibliotek. Materialet blir også gjort tilgjengelig i Nasjonalbibliotekets digitale bibliotek.

VI GIR OSS IKKE MED DETTE, DETTE GIR INSPIRASJON

En av oppgavene som gjenstår er registrering av det digitaliserte materialet i bibliotekets baser.

Synliggjøring av lokalsamlingen er for oss en viktig oppgave. Vi ønsker å markedsføre tilbudet gjennom ulike typer kanaler, fysisk og digitalt. Gjennom å oppsøke for eksempel skoler, eldresentra, velforeninger og seniornett med tilrettelagte presentasjoner, kommer vi i kontakt med potensielle brukergrupper.

Arbeidet med prosjektet har vært inspirerende og lærerikt for oss ansatte, og det har økt vår bevissthet om Bærumssamlingens verdi i lokalsamfunnet.

FAKTA

Prosjektets tittel: Lokalt Digitalt

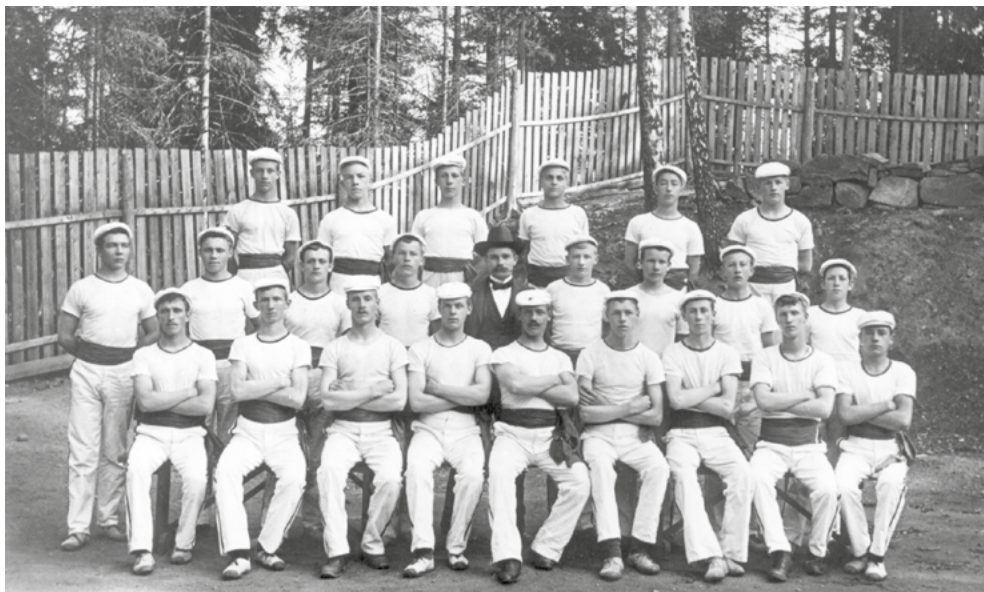
Prosjektansvarlig: Bærum bibliotek

Varighet: 3-år

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 255 000

Hovedmål: Øke tilgjengeligheten til lokalhistorisk materiale gjennom digitalisering og formidling

Samarbeidspartnere: Nasjonalbiblioteket, Natur og Idrett og Kulturvern i Bærum kommune, Asker og Bærum historielag, Norsk Skogmuseum

Høvik Verk glassverk ble etablert i 1854 og utviklet seg til å bli en av de viktigste industribedriftene i Bærum. Turnere fra Høvik Verk Turnforening ca. 1905.

Ny formidling – Olav Duun

Hvorfor er det viktig å løfte Olav Duun fram i lyset igjen? Svaret ligger i tekstene hans som blir høyt verdsatt på grunn av hans dype psykologiske innsikt og de vakre naturskildringene skrevet på særpreget nynorsk.

TEKST: METTE VAAG, NORD-TRØNDELAG FYLKESBIBLIOTEK

Hvor framtreddende forfatteren Olav Duun var i sin tid, er det ikke så lett å se i dag. Innenfor academia, og i små sirkler som Olav Duun-ringen, Stiftinga Olav Duun i Namdalen og Olav og Emma Duuns stiftelse i Holmestrand, lever litteraturen og historien hans godt. Men for mange lesere, og særlig de yngre, er han en ukjent og lite lest forfatter. Tekstene hans er preget av et vanskelig språk som oppleves lite tilgjengelig i dag. De leserne som har tatt

«Å lide for andre er stort nok, jøss ja, men eg for min part, eg lid det ikkje, eg er ikkje slik skapt. Det er større å hjelpe dem når det trengs, - du blir aldri ferdig med det.»

Fra Siste leveåre (1933)

seg tid til å fordype seg i Duuns menneskekunnskap og naturskildringer har fått en annen forståelse av hans forfatterskap. Nord-Trøndelag fylkesbibliotek har, gjennom prosjektet Ny formidling Olav Duun, hatt et ønske om å løfte dikteren fram i lyset igjen og vise at han, i likhet med mange andre store norske diktere, fremdeles er aktuell og leseverdig.

Olav Duun ble født og vokste opp i det namdalske kystlandskapet. Hjemplassen hans lå på den lille øya Jøa i Fosnes kommune. Nærmeste nabo er Folda-fjorden, som strekker seg ut i åpent hav.

Olav Duun hjemme i Holmestrand 1928. Fra Norsk Folkemuseums samlinger.

Foto: Anders Beer Wilse

Ved Nord-Trøndelag fylkesbibliotek har vi lenge kjent til arbeidet i Stiftinga Olav Duun i Namdalen, og vi har ved enkelte anledninger samarbeidet med denne lille gruppen av ildsjeler. Deres store prosjekt de siste årene har vært å restaurere Olav Duuns barndomshjem, som ble åpnet under Duun-stevnet i juni 2011.

Det fantes lite informasjon om stiftinga på Internett og særdeles lite om forfatteren selv.

I forbindelse med forfatterjubileer blir det ofte laget flotte ressursider på internett. Nålevende forfattere har også gjerne sine egne sider, for tilhengere og skoleelever som skal skrive oppgaver. Vi så det som et stort tomrom i det digitale, skjønnlitterære landskapet at ingen hadde presentert noe om Olav Duun, og vi ville gjerne bidra til å opprette en slik ressurs.

Vi hadde lekt med ideen om å lage et eget nettsted om forfatteren Duun siden midt på 2000-tallet. Fylkesbiblioteket tok derfor initiativ til et prosjekt

der målet skulle være å intensivere formidlingsarbeidet rundt denne store forfatteren. Duun-stiftinga har vært en viktig samarbeidspartner, og vi har mottatt prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket og kystutviklingsmidler fra Nord-Trøndelag fylkeskommune. Slik kunne en viktig satsing på formidling av Olav Duun, hans liv og forfatterskap, starte.

OLAV DUUN FIKK ALDRI NOBELPRISEN

Dikteren ble født i 1876 på øya Jøa i Fosnes kommune i Nord-Trøndelag. Femogtyve år gammel reiste han til Levanger for å begynne på lærerskole. Han

«Han sat og las i eit blad, i eit som var så gammalt at det var godt. Det låg att her etter jegarane. Dei kom ikkje att meir nei; dei fór ei uferd baa to. Den eine datt i sjøen og drukna, den andre kjørte seg in i politikken og hamna på storting. Ja ja san.»

Fra Gud smiler (1935)

kom fra en slekt av fiskerbønder, og rodde selv vinterfiske i ni år før han tok til med utdanning. Et pietistisk frikirkemiljø hadde sterk innflytelse på Jøa og Duuns egen familie, men Olav følte seg ikke hjemme i den sammenhengen, og han valgte å forlate øya. Etter utdanninga søkte han lærerstillinger i Inderøy og Singsås. Siden flyttet han med tiden til Botne i Vestfold sammen med kona Emma. I 1923 fikk han dikterlønn, og sluttet som lærer. Han bodde i Holmestrand til han døde i 1939.

Selv om han ofte omtales som Holmestrandsdikteren Olav Duun, er det fra Namdalskysten miljøbeskrivelsene og mange av motivene i

diktningen hans er hentet. De to mest sentrale verkene hans er Juvikfolke (6 bind i årene 1918-1923) og Medmenneske-trilogien (1929-1933).

I sin samtid ble Olav Duun møtt med stor respekt, både i inn- og utland. Han var kandidat til nobelprisen i litteratur så å si hvert eneste år i perioden 1924-1939, men han nådde aldri helt opp.

Kritikerne framhever det universelle i diktinga hans og det allmenmenneskelige i karakterene. I Juvikfolket beskriver forfatteren det norske bondesamfunnet fra 1600-tallet fram til hans egen samtid. Han skildrer ikke bare enkeltmenneskenes livsløp, men utviklingen og mentalitetsendringen fra generasjon til generasjon. Stor psykologisk innsikt er også noe man forbinder med Duun, samt de rike og levende naturskildringene som var et varemerke hos ham gjennom hele forfatterskapet.

I likhet med en annen nord-trøndersk forfatter, Kristofer Uppdal, har Olav Duuns forfatterskap vært oppfattet som utilgjengelig og tung å lese. Duuns litterære språk er nynorsk iblandet namdalske dialektord, og dialogene foregår i stor grad på ren dialekt. Dette skremmer mange lesere fra å ta fatt på tekstene hans i dag.

Etter at Juvikfolket var fullført i 1923 oppfattet også medlemmer av Nobelkomiteen den særegne språkbruken som et problem. Likevel var det ingen som tvilte på forfatterens dikteriske storhet.

Det universelle og allmenngyldige i tekstene gjør dem like aktuelle i dag som for 70-80 år siden. Å ikke få kjennskap til Olav Duuns forfatterskap ville være et stort tap for dagens lesere.

HVORFOR ER DET VIKTIG AT FYLKESBIBLIOTEKET INNTAR ROLLEN SOM DIGITAL FORMIDLER?

Vi har erfaring, ressurser og nettverk som er nødvendige i et digitalt formidlingsprosjekt. Duun-miljøene består av frivillige, engasjerte mennesker som er viktige samarbeidspartnere for utviklingen av nettstedet, men som også trenger den kompetansen som biblioteket kan bidra med i gjennomføringen. Gjennom vårt felles arbeid, får publikum en digital ressursssamling som er til nytte både for skoleelever og andre interesserte. I fortsettelsen vil fylkesbiblioteket ivareta koordineringen av nettsiden, mens Duun-miljøet vil bidra med aktiv formidling og profilering.

MIDT-NORDISK SAMARBEID – LITTERÄRA HÅLLPLATSER I NORDEN

Kulturavdelingen i Nord-Trøndelag fylkeskommune har i lengre tid deltatt i et midt-nordisk samarbeid mellom Norge, Sverige og Finland. Målet med samarbeidet er å fremme en bærekraftig utvikling og vekst i Midt-Norden som baseres på historisk og kulturell samhörighet og felles interesse for regional utvikling.

I vårhalvåret 2011 gjennomførte Midt-Nordenkomiteen en forstudie for å undersøke mulighetene for å etablere en kulturbasert turisme, med hovedvekt på litteratur; *Litterära hållplatser i Norden*. Nord-Trøndelag har ikke mange forfattere med sterk stedstilknytning som kunne anvendes i forstudien.

«Det er med dygda som med diamanten, ho må ikkje vera for stor, for da ser ho billig ut.»

Fra Ettermæle (1932)

Forstudien konkluderte med at vi ville samle representanter fra de miljøene der det allerede var opprettet en forening eller en formidlingsaktivitet rundt en forfatter. Vi konsentrerte oss om forfatterne Olav Duun, Magnhild Haalke, Kristofer Uppdal og Ole Vig. Duun-stiftinga og miljøet på Jøa er de mest aktive i denne sammenhengen, med sommeråpent i Duuns barndomshjem, lesehelger og Duun-stevne annethvert år.

UTVIKLING AV NETTSTED

Det første vi gjorde var å utarbeide den digitale plattformen og designet til *olavduun.no*. Domenenavnet hadde Olav Duun-stiftinga i Namdalen sikret seg flere år tidligere. Arne Wormdal har laget illustrasjonene. Samarbeidet med Norsk folkemuseum har vært avgjørende for å fremskaffe bilder av forfatteren, der mange er fra hjemstedet Jøa.

Vi har laget koblinger fra *olavduun.no* til Nasjonalbibliotekets *Bokhylla.no*, hvor en kan lese alle Olav Duuns bøker. Nettstedet er også lagt ut på Facebook og Twitter, og dette har vist seg å være populært. Siden 2013 har vi presentert Duun-sitater som *Olavs ord for dagen*, noe mange av fylkespolitikernes flittig har benyttet seg av.

Olav Duun døde i 1939. Bøkene hans kan derfor gjengis fritt uten å komme i konflikt med åndsverksloven. På nettsiden gjengir vi opplesninger av fire av hans noveller; *Første skuledagen*, *Hjå bror sin*, *Karen, kua og katta* og til slutt *Fattigkassa*. Vi har samarbeidet med Rigmor Duun, som har representert familien. Oppleser er skuespiller Hildegunn Eggen. Hun har reist på turnè på ungdomsskoler i fylket i samarbeid med *Den kulturelle skolesekken*.

OLAV DUUN LEVER VIDERE

Prosjektet ble avsluttet sommeren 2012, men vi regner ikke arbeidet med nettstedet som ferdig. Nord-Trøndelag fylkesbibliotek vil fortsette å publisere og redigere stoff og Duun-miljøet vil bidra til å videreutvikle nettstedet slik at det kan være en ressursamling og en nyhetskanal for alle Duun-interesserte.

En av de tingene vi ønsker å jobbe videre med er en karttjeneste som har direkte referanse til de stedene som er beskrevet i Duuns forfatterskap. Vi innser også at det kan være behov for et Duun-leksikon som kan forklare særegne dialektord som forekommer i hans tekster. Det gjenstår også å digitalisere flere bilder som vil gjøre basen mer fullstendig.

Illustrasjon til novellen Fyrste skuledagen. Illustratør: Arne Wormdal, Creatur Media

1.oktober 2013 gikk startskuddet for det nye flerårige leseprogrammet, *Nord-Trøndelag leser*, et leseløft som involverer hele befolkningen i fylket. Olav Duun vil inngå som en sentral forfatter som skal formidles i det prosjektet på grunn av sin lokale tilhørighet.

VI SKAL LA OLAV DUUNS LITTERATUR LEVE VIDERE:

«Vi skapar lagnaden vår i vårt bilete, og andre skaper ettermålet vårt i sitt bilete. Kven er vi så? Vi er eitt for ein og noko anna for ein annan. Kva er stjerna på himmelen? Ein prikk for Per og Pål, men ei veldig sol for andre. Men det var det eg meinte, at ber vi lagnaden vår, da kan vi bera order om han og. – Men kom i hug at vi alle er medskyldige i alt som hender i kring oss»

-fra Ettermæle

Duun-stemnet 2013. Bokbad med forfatterane Vigdis Hjorth og Kjersti Annesdatter Skomsvold. Bokvert Bjørg Tingstad. Foto: Maria Forås.

FAKTA

Prosjektets tittel: Ny formidling Olav Duun

Prosjektansvarlig: Nord-Trøndelag fylkesbibliotek

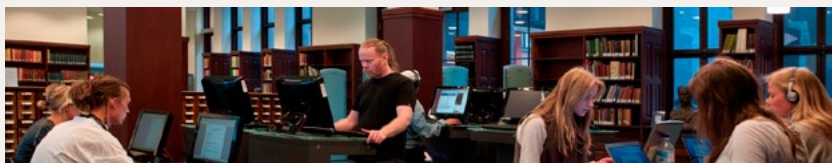
Prosjektleder Mette Vaag

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 200 000

Hovedmål: Ønsket med prosjektet er å intensivere og fornye formidlinga av Olav Duuns liv og forfatterskap, blant annet ved å ta i bruk internett

Samarbeidspartner: Stiftinga Olav Duun i Namdalen (stifta 1996)
Stiftinga Olav Duun har som formål å formilde og levendegjøre hans diktning og steder han hadde tilknytning til.

Nettsted: Nyhtesstoff og informasjon om Olav Duun: olavduun.no

Bibliografi

Nasjonalbiblioteket er et bibliografisk kompetansesenter og produserer en rekke ulike bibliografier.

Viktigst av dem er de ulike delene av Nasjonalbibliografien som skal speile hva som utgis i Norge og avleveres til Nasjonalbiblioteket etter Lov om pliktavlevering: Norsk bokfortegnelse, Norsk periodikafortegnelse, Nasjonaldiskografien, Norske notetrykk, Norsk filmografi og Samisk bibliografi. Nasjonalbibliografien produseres samtidig som dokumentene katalogiseres til Nasjonalbibliotekets katalog i BIBSYS eller Mavis, avhengig av materialtype.

Nasjonalbiblioteket er også ansvarlige for det nasjonale autoritetsregisteret som inneholder kvalitetssikrede data om personer og institusjoner som enten er omtalt i de pliktavleverte dokumentene eller har bidratt i vesentlig grad til utgivelsen, for eksempel som forfatter, regissør eller komponist. Autoritetsdata eksporteres regelmessig til VIAF (Virtual International Authority File) og er slik tilgjengelig for gjenbruk.

I tillegg til Nasjonalbibliografien produseres en rekke fag- og spesialbibliografier. Disse produseres inne i BIBSYS og bygger på eksisterende poster i Nasjonalbibliografien og BIBSYS bibliotekbase, og vises frem i et eget grensesnitt. Spesialbibliografiene produseres i anledning nasjonale jubileer og markeringer. Eksempler fra de siste årene er: Hamsun-bibliografi (2009), Bjørnson-bibliografi (2010), Solstad-bibliografi (2011), Collett-bibliografi (2012) og 1814-bibliografi (2013). Parallelt med det bibliografiske arbeidet tettes huller i Nasjonalbibliotekets samling og alt innholdet i bibliografiene digitaliseres og gjøres tilgjengelig for publikum.

I 2014 produserer Nasjonalbiblioteket en Prøysen-bibliografi i samarbeid med Høgskolebiblioteket ved Høgskolen i Hedmark.

Ord om fjell

Ord om fjell er ei digital fjellvandring. Dei seks biblioteka i Nord-Gudbrandsdalen samlar dikt som er relaterte til Nasjonalparkriket. Kvar veke får du servert eit nytt fjelldikt i tekst, lyd og bilete.

Folkebiblioteka har i tråd med den store satsinga i Nord-Gudbrandsdalen som Nasjonalprakteregion, vald å opprette eiga tema-avdeling for Nasjonalparklitteratur. Dei seks biblioteka som deltek i Nord-Gudbrandsdalen er Dovre, Lesja, Lom, Sel, Skjåk og Vågå.

Frå før hadde dei etablert Nasjonalparkbibliotek og Turistbibliotek. Meir informasjon kan du finne under Nasjonalparkriket Biblioteket

DIGITAL FORMIDLING AV FJELLDIKT – EI VIDAREFØRING

Ord om fjell – ei digital fjellvandring byrja som eit prosjekt i 2010.

Tilsette i biblioteka har gått gjennom diktsamlingar på leit etter fjelldikt. Dei har prioritert dei lokale forfattarane. Ynskje har vore å samle dikt og små tekster om fjell i ein felles nettstad.

Dikta er lagt ut både i fulltekst og i innlese versjon.

Digital formidling av fjelldikt har krevd avklaringar kring publisering og opphavsrett.

I diktbasen ligg det no 95 dikt som er innlese, 239 i fulltekst.

Der det er naturleg blir dikta lese inn på dialekt. På den måten profilere dei også dialekt. Det er satsa på eit mangfald av innlesarar; profesjonelle, forfattarar og folk frå bygda. Nokre av bibliotekarane har også delteke på kurs i leseteknikk for å lese inn dikt sjølve.

Prosjektet er støtta av Oppland fylkesbibliotek og Regionrådet for Nord-Gudbrandsdalen.

Bli med på ei digital fjellvandring <http://ordomfjell.blogspot.com/>

Besseggen

av Ragnvald Skrede

Livet er som å gå Besseggen:
Syner som blankaste barndomsdagar
og kveldsfreden god etter fullførd vandring
eller avgrunns djup
ventar deg etter som alt er laga...
Livet er som å gå mange Bessegger.
For livet er ein draum,
livet er ei rekkje draumar:
Du kan ferdast i lavande paradislundar
og vakne i gru på det ytste skjer;
du kan segle i svartnande vitlausfartmot
kimande, krasande undergangen
og vakne i skogsus på Fredens øy -
gong på gong...

Livet er blodig og sælt.
Sigrar og tap og nye planar -
nye Bessegger,
nye Bessegger.
Alle dine voner
kneggjar som hestar mot Jorsalferd
kvar gong, kvar gong...

Det er livet å gå Besseggen.

Eit spel om leselyst

3. september opna kulturminister Hadia Tajik nettstaden *Bibliotekspillet.no*, det markerte starten på ein tre månader lang leselystkampanje for ungdom i Akershus. Målet med prosjektet *Bibliotekspillet* er å inspirere dei til å bruke biblioteket, gjennom verkemiddel frå dataspel og sosiale media.

TEKST: OLAF MORIARTY SOLSTRAND, SKI BIBLIOTEK

Den grunnleggjande tanken bak dette prosjektet, er at det må vera inspirerende å lese, særleg må born og unge oppleva det slik. Medan bibliotekets formidling til vaksne er eit viktig kultur- og kunnskapstilbod, er formidlinga vår til born og unge særdeles grunnleggjande for lese- og skriveopplæringa. Mange bibliotek har satsa mye på lesestimulering blant born, men ungdom har ofte hatt eit noko mindre fokus. Statistikken viser òg at ungdom les mindre enn born, det ville vi gjera noko med.

KVA ENGASJERER UNGDOM?

Kva er den beste måten å skape leselyst blant ungdom på? Vi har notert oss følgjande teoriar og observasjonar:

- Ungdom er ikkje negative til å lese, så lenge dei får riktig bok.
- Det viktigaste er å inspirere til lesing generelt, meir enn å påtvinge dei «den gode litteraturen».
- Dei beste til å tilrå bøker til ungdom, er som regel ungdomen sjølv. Det er ikkje uvanleg at ei bok står lenge på hylla, men at vi brått får lange ventelister når jungeltelegrafen byrjar å gå i skulegarden.

Kulturminister Hadia Tajik opnar *Bibliotekspillet.no*.

Foto: Dagfinn Jakobsen, Ski bibliotek.

- Når ein er ung, er ikkje dei store vinstane ved lesing alltid så openbare. Vi ynskjer å ta i bruk litt uvanlege metodar for å motivere til å lese, slik at vi kan kome i kontakt med dei unge vi elles ikkje ville ha klart å nå.

Vi bestemte oss for at ein god måte å svare på desse observasjonane på var ein leselystkampanje som tok i bruk *gamification*, det vil seie å bruke spel-mekanikk for å engasjere brukarar til å løyse kvardagsproblem. I teorien er ikkje dette stort annleis enn dei klassiske listene som born har fylt ut over bøker dei har lese.

Velkommen, Bibliotekspillet!
 Min profil | Logg ut
 Du har 30 poeng (nivå 2)

bibliotekspillet 2013

Startside
Bokanmeldelser
Oppgaver
Utfordringer
Toppliste
Utmerkelser
Om spillet

Du har 30 poeng. Bruk valgene under for å få flere poeng.

[Skriv bokanmeldelse](#)

[Jeg har vært på biblioteket](#)

[Oppgaver](#)

[Utfordringer](#)

Siste nytt:

Bibliotekspillet er i full gang! Ikke glem at det kommer nye oppgaver, utfordringer og kodeord på ditt bibliotek hver mandag!

Viktig: Når du legger ut bokanmeldelser, må det være bokanmeldelser du har skrevet selv. Alle bokanmeldelser som du ikke har skrevet selv, vil bli slettet!

De ti beste spillerne, totalt	
1. Mes	2740
2. Book lover	2460
3. Elinav	2450
4. Nora<3	2100
5. renkotsu	2040
6. boknerd	1730
7. EirinCatnip	1700
8. Sandrapuz	1450

De ti beste spillerne denne uka	
1. Sandrapuz	1450
2. Person	750
3. renkotsu	640
4. Bokelskeren	370
5. Snurpeldurp	340
6. BareDaniel	300
7. Nora<3	290
8. hely	280

De ti beste kommunene	
1. Enebakk	11940
2. Nes	7500
3. Ski	7430
4. Lørenskog	6890
5. Oppegård	6820
6. Bærum	6370
7. Ås	4670
8. Asker	2910

Startside Bibliotekspillet.no

Vi gjorde spelopplevinga mest mogeleg realistisk, som eit dataspel. Det opna og for at dei fekk tilgang til bokomtalane åt kvarandre, såleis blei det enklare å motivere alle til å skrive sjølv. Vi skjønnte og raskt at ei nettbasert løysing kunne vera ein viktig nøkkel til eit framtidig, interkommunalt samarbeid.

BIBLIOTEKAR FOR EIN DAG

Dei tre første månadene av 2012 blei det gjennomført eit forprosjekt på Ski bibliotek. Alle ungdomsskuleelevar i kommunen blei inviterte til å delta i den aller første utgåva av Bibliotekspillet. Via nettstaden *Bibliotekspillet.no* var det enkelt å

opprette sin eigen profil. I den første runden fekk deltakarane poeng for å lese bøker, dei skulle skrive bokomtalar, løyse litteraturoppgåver og gå på biblioteket og registrere eit kodeord som blei sett opp kvar veke. Det var òg mogleg å vinne digitale utmerkingar ved å oppfylle bestemte kombinasjonar av aktivitetar, ein av dei var å skrive 20 bokomtalar. Hovudpremien var å få vera bibliotekar for ein dag, og i tillegg delte vi ut bokpremiar.

Bildet viser eit vindauge i spelet

64 deltakarar registrerte seg i forprosjektet. I løpet av tre månader klarte dei å lese 394 bøker til saman og skrive 692 bokomtalar. Vi rekna denne oppslutninga som ein suksess.

Besøksstatistikken frå forprosjektet viste at vi hadde relativt høg oppslutning dei første vekene, men at interessa dalte kraftig etter ein tid. Dette var ikkje uventa, for vi starta prosjektet med eit forfattarbesøk frå Harald Rosenløw Eeg og fekk god pressedekning rundt opninga. Vi skjønna at vi skulle hatt fleire arrangement i løpet av denne prøveperioden i prosjektet.

Når det gjaldt aktivitetane ein kunne få poeng for, la vi òg merke til to ting. Det var mogleg å få poeng ved å lese bøker og ved å skrive bokomtalar, men vi hadde ingen måte å kontrollere at spelarane faktisk hadde lese dei bøkene dei registrerte titlar på. Vi hadde heller ikkje sett nokre minstekrav til kva ein bokomtale skulle innehalde. Minst ein spelar innrømma å ha juksa til seg fleire poeng for bøker ho ikkje hadde lese, og den kortaste bokomtalen som blei skriven, bestod av eitt smilefjes. Vi skjønna at vi måtte stille minstekrav til kva ein bokomtale skulle innehalde, og vi måtte vurdere om vi skulle halde fram med å gi poeng for å lese bøker i det heile teke.

Tilbakemeldingar frå spelarane viste at dei som var aktive, syntes at spelet var gøy og at oppgåvene var passe vanskelege, men at spelet godt kunne ha nokre sosiale funksjonar. Dei ønskte å kunne kommunisere meir med kvarandre i løpet av spelet.

Dei unge svara på spørsmål om kva vi kunne ha gjort for å få fleire aktive brukarar, og kva vi burde gjera for å få med fleire gutar. Spelarane meinte at det var nok premien som ikkje var spennande nok. Mange meinte òg at eit samarbeid med andre kommunar kunne vera interessant. Det var òg den tilbakemeldinga vi hadde fått frå andre bibliotekarar då vi byrja å snakke om spelet på Biblioteknorge-lista.

OVER KOMMUNEGRENSENE

Med dei erfaringane vi hadde skaffa oss, overlét vi prosjektet til Fylkesbiblioteket i Akershus. Dei fekk støtte frå Nasjonalbiblioteket til å vidareføre prosjektet i 2013, og alle interesserte folkebibliotek i Akershus fekk tilbod om å delta. 18 av dei 22 biblioteka i fylket melde seg på. Det blei sett ned ei prosjektgruppe som utvikla ei ny teknisk løysing for Bibliotekspillet.

Det var semje om å halde fram med å la spelet gå over ein periode på tre månader. Prosjektgruppa kom fram til fleire måtar å forbetre spelopplevinga på. Moglegheita for å få poeng for å lese bøker blei fjerna. I tillegg blei det laga eit praterom, slik at spelarane fekk moglegheit til å chatte med kvarandre.

Hovudpremien vart endra, no kunne deltakarane vinne 30 kinobilletter. Deltakarbiblioteka hadde forfattarbesøk og liknande arrangement midt i spelperioden for å halde interessa oppe.

ERFARINGAR FRÅ BIBLIOTEKSPILLET – SÅ LANGT

Bibliotekspillet 2013 starta 3. september og varer til 29. november. Når denne artikkelen vert skriven, er gjennomføringa av spelet straks halvvegs. Så langt har erfaringane vore gode:

- 585 spelarar er registrert, og av desse er 439 ungdomsskoleelevar.
- Sjølv om berre deltakarar frå Akershus er med i kampen om hovudpremien, er 39 ulike kommunar representerte i spelet, frå Farsund i sør til Alta i nord.
- Dei første seks vekene har Bibliotekspillet.no hatt 5525 besøk. Det er eit snitt på 135 besøk dagleg.
- Det er allereie skriva over 2000 bokomtalar.

Bildet er frå opninga av *Bibliotekspillet*.

Besøksstatistikken har vore langt jamnare i hovudprosjektet enn han var i forprosjektet. Det kan ha vore ulike grunnar til det. Nokre av biblioteka har kome seint i gong. Eit betre resultat denne gongen kan og ha samband med at det er langt fleire spelarar i år enn i fjor. Desse har fått ei moglegheit til å kommunisere med kvarandre på nettet, noko som gjer at det inspirerer til å kome tilbake og halde fram med spelinga.

Ein annan konsekvens av at fleire nyttar seg av speltilbodet, har vore ein kraftig auke i juks og spam. Fleire skriv hundrevis av identiske bokomtalar for å auke poengsummen, og andre kopierer bokomtalar dei har funne på nettet eller frå andre brukarar. Dette er noe ein ynskjer å gjera noko med.

VEGEN VIDARE

Interessa for å skape og bevare leselyst hos ungdom, stoppar ikkje 29. november 2013, sjølv om prøveperioden er over. Då startar evalueringsprosessen, og vi må finne ut av korleis vi vil bruke Bibliotekspillet i framtida.

Vi spør oss om korleis våre erfaringar kan kome andre bibliotek til gode. Korleis kan våre tekniske løysingar brukast vidare?

Vi vonar at vi skal konkludere med at Bibliotekspillet vil bli vidareført i ein eller annan form. Dersom mange nok synest at Bibliotekspillet er interessant, og ein finn ei god løysing på finansieringa, kan dette bli eit tilbod i biblioteka over heile landet.

FAKTA

Namn på prosjektet: Bibliotekspillet

Prosjektansvarleg: Akershus fylkesbibliotek

Varigheit: 1 år

Prosjektstøtte frå Nasjonalbiblioteket: kr 200 000

Samarbeidspartnarar: Prosjektsekretariatet i Akershus, Ski bibliotek, 18 folkebibliotek i Akershus

Mål for prosjektet: Auke leselyst og inspirere ungdom i Akershus til å bruke biblioteket ved å ta i bruk verkemiddel frå dataspel og sosiale media.

Avistjenesten

NBs digitale avistjeneste er et gratis tilbud der norske bibliotek får tilgang til digitale utgaver av norske aviser. Ved utgangen av 2013 har NB inngått avtaler med over 20 ulike avisutgivere. Disse avtalene gir bibliotek tilgang til en økende mengde digitale avissider. Det arbeides kontinuerlig med å utvide antall aviser i tjenesten. Avisene representerer et bredt spekter både tidsmessig, geografisk og politisk. Denne tjenesten vil gradvis erstatte Nasjonalbibliotekets utlån av mikrofilmer til norske bibliotek. For brukerne er dette en mye bedre tjeneste, da en i tillegg til å kunne bla i avisårgangene, nå kan bruke fritekstsøk i avisteksten.

For å kunne benytte tjenesten må bibliotekene kontakte Nasjonalbiblioteket for å få tilgangsrettigheter, denne tilgangen gis enten via IP-adressene til biblioteket, eller i form av brukernavn og passord i de tilfellene der biblioteket ikke har unike adresser.

Norske bibliotek kan knytte seg til denne tjenesten ved å kontakte avistjeneste@nb.no

Nettlenke: www.nb.no/aviser

E-bøker i folkebibliotek

I år 2000 bevilget daværende Statens bibliotektilsyn 50 000kr til gjennomføringen av prosjektet *E-bok i folkebibliotek*. Hovedmålet for prosjektet var å vurdere om e-bøker var egnet for bruk i folkebibliotek. Etter det ble det stilt om e-bøker i biblioteket en lang stund.

TEKST: ARNE GUNDERSEN, NASJONALBIBLIOTEKET

Da Nasjonalbiblioteket i 2011 tok initiativ til å få utarbeidet en statusbeskrivelse (Gundersen 2012) når det gjelder bibliotek og e-bøker i Norge, hadde debatten på nytt tatt seg opp, prøveordninger var i gang, og det var behov for et faktagrunnlag. Denne artikkelen er hovedsakelig en oppdatert statusbeskrivelse, men innholdet er nå avgrenset til folkebibliotekene.

E-BØKER OG E-UTLÅN

Boka, inkludert e-boka og andre digitale formater, inngår i komplekse juridiske, teknologiske, sosiale, kulturelle og historiske sammenhenger. Det finnes ulike definisjoner på en e-bok. I sitt notat til Kulturrådet (2009) presenterer Morten Harry Olsen følgende mulige, åpne og enkle definisjon:

«En e-bok inneholder tekst som er behandlet som om den skulle trykkes i en ordinær papirbok, men som bevares digitalt og ikke trykkes på papir.» (s. 13)

I *Til bokas pris* (Rønning et al. 2012) finner vi en omtale av e-bokformater:

«I sin enkleste form er e-boka en tekstfil eller en PDF. Formatet ePub er i ferd med å etablere seg som en industristandard, men for eksempel Amazon opererer med et eget format på sine e-bøker. Mer komplekse digitale formater er også under utvikling, såkalte berikete e-bøker (*enhanced e-books*). Berikede bøker kan inneholde bilder, video, lyd, dynamisk grafikk og elementer hentet fra dataspill.» (s. 28)

E-BOKDEBATTEN

I august 2010 publiserte Morten Harry Olsen (forfatter), Bjarne Buset (informasjonssjef i Gyldendal forlag) og Kjartan Vevle (bibliotekfaglig direktør i Biblioteksentralen) et notat med tittelen *Nasjonal e-bokstrategi – et diskusjonsnotat*. Notatet var et forsøk på å skissere framtidsbildet av en bærekraftig felles e-bokløsning for det norske bokfeltet (forfatter, forlag, bokhandel/bokklubb, bibliotek, leser). Forfatterne understreket at de ikke representerte sine institusjoner i dette tilfellet. Notatet lister opp de ulike aktørenes forventninger til en «norsk e-bokløsning» slik forfatterne ser dem. For bibliotekene ville dette si:

- Tilgang til alle e-bøker fra publiseringsdato
- Stort utvalg av attraktive titler
- Opprettholde gratisprinsippet
- En løsning for alle typer innhold: e-bok, lydbok, musikk, film
- Utlåns- og administrasjonssystemer
- Forutsigbar økonomi
- Tilgang på metadata tilpasset bibliotekenes systemer
- Effektiv, digital pliktavlevering
- Tilgjengeliggjøring av kulturarven (Bokhylla.no?)

Notatet kom i forkant av e-bokkonferansen *Fra trykt til utrygt*¹ i Drammen samme høst og markerte starten på en nasjonal debatt som ennå pågår.

Norsk Bibliotekforening (NBF) innledet i 2010 samtaler med Den norske Forleggerforening om e-bokutlån i norske bibliotek. Som interesseorganisasjon kan ikke NBF forplikte norske bibliotek til avtaler. Våren 2011 oppnevnte NBF et eget e-bokutvalg som skal være rådgivende for foreningen i spørsmål om e-bøker. Utvalget formulerte seks prinsipper for innkjøp og utlån av e-bøker i folkebibliotek:

- Ingen forskjeller mellom utvalget som er til salgs og utvalget som er til låns. E-bøker ment for allmennmarkedet kan også kjøpes inn av bibliotek

¹ <http://www.reiseogkonferanseservice.com/BuskerudFylkesbibliotek/Fratrykttilutrygt/program.cfm>

til samme tid og til samme pris.

- Ingen karantenetid. Når e-boka er til salgs, skal den også kunne lånes ut.
- Valgfrihet. Bibliotekene må få selv få prioritere hvilke bøker de ønsker å tilby sine lånere.
- Plattformuavhengighet. E-bøkene som bibliotekene tilbyr bør kunne leses på så mange tilgjengelige plattformer som mulig.
- Biblioteket skal tilfredsstille bokbransjens standardkrav til kopibeskyttelse.
- E-bøker som er innkjøpt i fastprisperioden i bokavtalen må kunne lånes ut til en låner av gangen et ubegrenset antall ganger.

NBFs landsmøte vedtok i mars 2012 en uttalelse om at disse prinsippene burde bli styrende for e-bokhåndteringen i norske folkebibliotek.

Norsk kulturråd tok i 2011 initiativ til å prøve utlån av e-bøker som ledd i innkjøpsordningen for norsk litteratur (se omtale av prosjektet nedenfor). Det ble inngått avtale med Forleggerforeningen og Den norske Forfatterforening for utprøving i 2012. Mangel på utlånssystemer for e-bøker i bibliotekene medførte imidlertid at prøveordningen ble forsinket. Ved avtalens utløp nektet Forleggerforeningen å forlenge avtalen, noe som førte til mye medieoppmærksomhet. Avtalen ble likevel forlenget på nyåret 2013.

I januar i år ga biblioteksjefene i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand ut en pressemelding de kunngjorde at storbybibliotekene ønsker å være lokomotiv i e-boksaken. Pressemeldingen hadde tre hovedbudskap:

- Storbybibliotekene var opptatt av at det prøves ut flere modeller for utlån av norske e-bøker.
- De ønsket å prøve ut e-bøker i innkjøpsordningen basert på gjeldende forsøk.
- De håpet snart å kunne tilby innbyggerne e-bøker på engelsk.

De oppfordret Bibliotekforeningen til å fortsette samtalene med Forleggerforeningen.

I mars ble *Kulturutredningen 2014* (NOU 2013: 4) overlevert til Kulturdepartementet fra Enger-utvalget. Blant mye annet tok utredningen også for seg e-bokutlånstilbud ved folkebibliotekene. Utvalget mente at:

«ambisjonsnivået er for lavt, og at [...] Kulturdepartementet bør ta større ansvar enn i dag for å sikre fortgang og bidra til utvikling av tekniske løsninger for hele bibliotekfeltet, samt å gjennomføre nødvendige forhandlinger og rettighetsavklaringer.»

Etter utvalgets oppfatning kunne det være naturlig at Nasjonalbiblioteket får en koordinerende rolle i dette arbeidet, i samarbeid med KS og aktører på bibliotek- og litteraturfeltet. Av de omkring 135 høringsuttalelser var det seks instanser som mer eller mindre konkret uttrykte støtte til økt statlig innsats for e-bøker.

Fylkesbiblioteksjeffkollegiet sendte i april en bekymringsmelding til Nasjonalbiblioteket om utlån av e-bøker i folkebibliotek som oppfølging av et møte mellom NB, fylkesbibliotekene og representanter for storbybibliotekene. Fylkesbiblioteksjefene støttet forslagene i Kulturutredningen. De var også opptatt av at e-bøker skal kunne forvaltes i fylkesomfattende samarbeid, definert som konsortier og uavhengig av antall kommuner og innbyggere. Fylkesbibliotekene uttrykte misnøye med at tilgang til e-bøker gjennom kulturfondordningen inntil 2015 er begrenset til deltakerne i Kulturrådets prosjekt.

Samme måned arrangerte NBF et dagsseminar om e-bøker i Bergen. Kort tid etter la Den norske Forleggerforeningen fram en anbefaling til sine medlemsforlag om utlånsløsning for e-bøker (se nedenfor).

FORSØKS- OG UTVIKLINGSPROSJEKTER STØTTET AV NASJONALBIBLIOTEKET

Buskerud-prosjektet

Buskerud fylkesbibliotek ble tildelt midler av ABM-utvikling i 2009 til prosjektet *Nasjonal portal for utlån av e-bøker*. Prosjektet hadde følgende målsetting:

«Prosjektet skal utvikle en nasjonal portal for utlån av e-bøker som et tilbud for alle norske bibliotek. Pilotprosjektet som det søkes midler om i den første fasen, skal utvikle portalen i en første versjon og teste denne ut på tre ulike folkebibliotek i Buskerud. Bibliotekene skal i tillegg teste ut utlån av leseplater i de samme bibliotekene og hvilke muligheter som ligger i å utnytte nettsamfunnsfunksjonalitet i den samme portalen.»

Bakgrunn for prosjektet var at fylkesbiblioteket og Drammen folkebibliotek i 2008 tok kontakt med firmaet Elittera AS for utvikling av en portal for utlån av e-bøker. Elittera hadde flere ganger vært i media i forbindelse med sitt prøveprosjekt med lærebøker på lesebrett på Horten vgs.

Foto: Ketil Born

Buskerud fylkesbibliotek har til sammen fått 1,6 millioner kr. i utviklingsmidler fra ABM-utvikling og Nasjonalbiblioteket. Prosjektet ble utviklet i tett samarbeid med Drammen bibliotek, Kongsberg bibliotek og Nore og Uvdal bibliotek. Teknisk leverandør var Elittera, som senere ble kjøpt opp av forlaget Cappelen Damm.

Prosjektet ble en viktig premissleverandør for folkebibliotekene i e-bokspørsmål. Fra å være et rent praktisk prosjekt for tre bibliotek i Buskerud utviklet det seg til å bli et prosjekt som satte på dagsorden mange av spørsmålene rundt e-bøker i folkebibliotek. Prosjektet har hatt mye omtale i media.

Utlånsportalen ble lansert i oktober 2010 og fikk stor oppmerksomhet. Det ble den første muligheten til å låne e-bøker og lesebrett på et folkebibliotek i Norge.

Gjennom prosjektet har det har vært et mål å ha tilgjengelig så mye innhold som mulig, men selv om mange forlag tok kontakt og ønsket å lever e-bøker, viste det seg vanskelig å få til konkrete avtaler om levering av innhold. Parallelt med prosjektet arbeidet Cappelen Damm med videreutvikling av digitalbok.no, forlagets egen nettbokhandel for salg av e-bøker. Prosjektets erfaring med forlaget er at e-lånsløsningen ble nedprioritert etter at Elittera ble kjøpt opp av Cappelen Damm.

Bestanden i portalen² var 255 titler ved utgangen av 2012 og besto av kulturfondbøker og annet innhold. Buskerud fylkesbibliotek deltar i Kulturrådets e-bokprosjekt (se omtale nedenfor), og antallet lisenser tildelt er tre fordelt på de tre deltakende folkebibliotekene. Siden februar/mars har det ikke vært lagt inn nye titler i løsningen siden samarbeidet med teknisk leverandør ikke har fungert som ønsket.

Buskerud fylkesbibliotek leder nå arbeidet med en ny e-lånsløsning for de tre bibliotekene i Drammen, Kongsberg og Nore og Uvdal. Den nye løsningen utvikles i samarbeid med Deichmanske bibliotek, og både Deichmanske og

2 <http://elaan.digitalbok.no/drammensbiblioteket>

Buskerud fylkesbibliotek vil være eier av løsningen. Firmaene Libriotech og Mu Publishing står for den tekniske utviklingen. Den nye løsningen skal etter planen lanseres 1. desember og får adressen *ebib.no*. Ved lansering vil det hovedsakelig være med e-bøker fra innkjøpsordningen.

Buskerud-prosjektet skal levere sluttrapport til Nasjonalbiblioteket første kvartal 2014.

Ryfylkebiblioteket

Prosjektet *Ryfylkebiblioteket* (også kalt *Nettbiblioteket*) ble tildelt prosjektmidler av ABM-utvikling for 2010 og senere fra Nasjonalbiblioteket, totalt kr. 500 000. Kommunene Forsand, Strand, Hjelmeland, Finnøy, Suldal og Sauda i Rogaland ønsket å samarbeide om:

- Innføring av faste samarbeidsformer/samarbeidsmodell for de seks kommunale bibliotekene
- Felles elektroniske ressurser for de seks bibliotekene som felles nettsted og felles samling e-bøker
- Felles profilering og markedsføring
- Felles arrangement og formidlingstiltak

Prosjektet har vært forankret i Forsand kommune. Fylkesbiblioteket og Ryfylke interkommunale selskap (RIKS) har også deltatt i prosjektets arbeidsgruppe.

For å inngå felles kontrakt og avtaler måtte bibliotekene ha mulighet til å opptre samlet som en juridisk enhet, og dermed ble selskapet *Ryfylkebiblioteket* etablert. Selskapet er en avdeling hos RIKS og har et avdelingsstyre bestående av kulturlederne, daglig leder i RIKS og en biblioteksjef. Driften blir finansiert av de seks bibliotekenes budsjetter etter en fordelingsnøkkel.

Ryfylkebiblioteket har innført *BS Weblån* (se omtale nedenfor) som system. Sammenslutningen er med i Kulturrådets e-bokprosjekt (se omtale nedenfor) og disponerer seks lisenser.

Prosjektet ble formelt avsluttet sommeren 2013, og siden det har det ikke vært noen prinsipiell utvikling i samarbeidet. De første innkjøpene av e-bøker ble gjort i september da dette ble mulig via Biblioteksentralens nettbutikk. Samarbeidet er fortsatt krevende fordi prosjektet formelt er over mens Ryfylkebiblioteket fortsatt er utviklingsfasen pga. forsinkelsene rundt introduksjon av e-bokutlån.

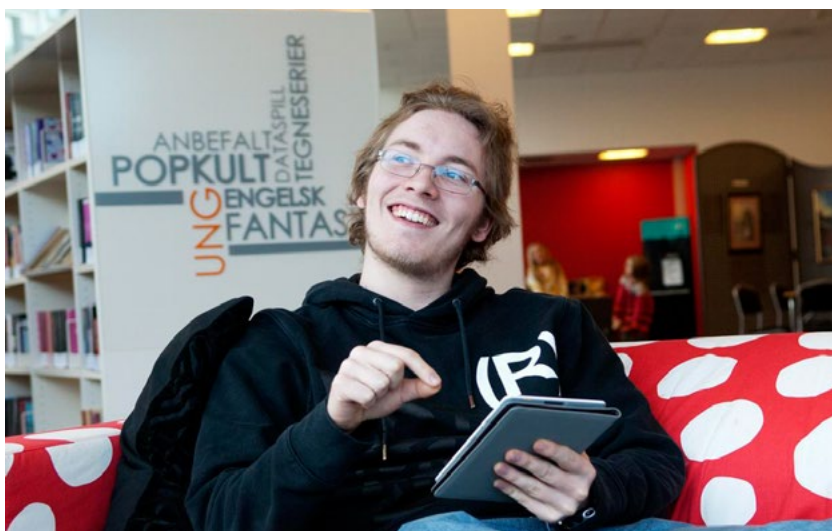

Foto: Xenia Villafranca

Ryfylkebiblioteket har fått midler fra Kulturfondet til formidling av e-bøker og har laget en kort film som skal reklamere for bibliotekets e-boktilbud på den mest brukte ferga i regionen. Det vil også bli utviklet automatiserte bokpresentasjoner til nettsider.

KULTURRÅDETS E-BOKPROSJEKT

Norsk kulturråd ønsker å prøve ut e-bøker som del av innkjøpsordningen for norsk litteratur. I 2010 mottok Kulturrådet 1 mill. kroner fra Kulturdepartementet til «utvikling av infrastruktur for distribusjon av innkjøpte e-bøker til bibliotekene». Det ble tatt initiativ til et samarbeidsprosjekt mellom Kulturrådet og ABM-utvikling som hadde som mål å komme med konkrete tilrådinger innen 31. desember samme år. Så langt kom man ikke. Kulturrådets midler ble bl.a. brukt til et kompetanseutviklingsprosjekt ved Deichmanske bibliotek og til e-bokkonferansen *Fra trykt til utrygt* i Drammen høsten 2010.

I 2011 ble det tatt initiativ til et nytt prøveprosjekt, denne gang med innkjøp av e-bøker under innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur. Prøveordningen med e-bøker i bibliotekene ble formelt igangsatt i januar 2012, men det faktiske utlånet var først i gang et stykke ut på høsten. I november 2012 la Kulturrådet frem et forslag om forlengelse av det eksisterende prøveprosjektet, men partene kom ikke til enighet om en løsning. På nyåret 2013 ble det likevel forhandlet fram en avtale mellom Kulturrådet, Den norske Forleggerforening og Den norske Forfatterforening (Norsk kulturråd 2013).

Prosjektet er avgrenset til innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne – prosa, lyrikk og dramatikk i bokform – utgitt i 2012-2014 og gjelder utlån av e-bøker i folkebibliotek ut juni 2015. I den nye avtalen er antall e-bøker økt fra 30 til 70 av de 1000 eksemplarene av hver innkjøpte tittel. Bøker som kommer i parallellutgaver, dvs. både som p-bok og e-bok, vil bli sendt til deltakende bibliotek i begge formater. Deltakende bibliotek er Troms og Akershus fylkesbibliotek, sammenslutninger av tre bibliotek i Buskerud og seks bibliotek i Ryfylke, samt folkebibliotekene i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand.

Avtalen vil fungere etter prinsippet om at én kommune skal ha minst én lisens. En sammenslutning (konsortium) på 20 bibliotek må dermed ha minst 20 lisenser. Innenfor sammenslutningene kan imidlertid e-bøkene lånes fritt på tvers av kommunegrensene.

Bibliotekene har selv ansvar for å skaffe seg utlånssystemer som ivaretar kravene. Biblioteksentralen er ansvarlig for å ta imot e-bøkene fra forlagene, og skal sørge for å levere dem videre via de utlånssystemene som bibliotekene benytter.

Bibliotekene skal sette i gang formidlingstiltak og levere statistisk materiale.

I den opprinnelige avtalen for prosjektet lå det at to lisenser skulle disponeres av Nasjonalbiblioteket til fjernlån fra Depotbiblioteket på linje med andre bøker i denne samlingen. Dette måtte tas ut av den nye avtalen etter ønske fra Forleggerforeningen, og NB inngår dermed ikke lenger i prosjektet.

Høsten 2013 mottar Kulturrådet delrapporter fra de bibliotekene som deltar.

E-BOKMARKEDET

Selv om e-bokmarkedet er i vekst, står det fortsatt for bare 1,6 prosent av markedet for skjønnlitterære og generelle utgivelser i Norge, i følge en artikkel i *Klassekampen* 23. august i år. I en rapport fra den svenske forleggerforeningen (Kungliga biblioteket 2013, s. 17) påpekes tre hovedproblemer med det kommersielle e-bokmarkedet i Sverige: forholdsvis høyt prisnivå, ikke noe dedikert lesebrett som Amazons *Kindle* og et smalt titteltilbud. Den karakteristikken er nok også treffende for det norske markedet, men situasjonen er under endring.

En artikkel i *Aftenposten* fra 9. oktober i år refererer til en undersøkelse gjennomført i samarbeid mellom Bokbasen og Perceptor. Av denne undersøkelsen skal det framgå at 1,3 millioner nordmenn er interessert i å lese e-bøker. 18 prosent leser e-bøker månedlig eller oftere.

E-bøker blir solgt via nettsidene til norske bokhandlere. Bokbasen, som ble skilt ut fra Forlagssentralen som eget selskap i 2007, er en felles distribusjonsløsning for de norske forlagenes e-bøker. Bokbasen består av ca. 5 500 norske e-boktitler. I følge *Kulturutredningen 2014* (NOU 2013: 4) indikerer tall fra Forleggerforeningens medlemsforlag at det vil bli nærmere 7 000 e-bøker tilgjengelig ved utløpet av 2013.

I følge artikkelen i *Klassekampen* bruker de tre største norske forlagene rundt 100 millioner kroner i 2013 på å utvikle digitale løsninger. Dette innebærer bl.a. at nye bøker nå ofte parallellpubliseres som p- og e-bøker. Flere forlag er i ferd med å digitalisere eldre utgivelser.

Forfatteren Gert Nygårdshaug har solgt sin siste roman som e-bok fra egen hjemmeside til betydelig lavere pris enn hos de vanlige salgskanaler. Som en av ti forfattere vil han snart selge bøker gjennom forfatterportalen *ePorten*³ i en prøveperiode.

Nettbokhandelen Ebok.no tilbyr også selvpublisering. Våren 2013 refererte flere medier til planer om en abonnementstjeneste for norske bøker, en norsk «bok-Spotify». Forfatterforeningen var positive til tjenesten og viste til at en avtale om strømming av tekst allerede er på plass mellom Forfatterforeningen og Forleggerforeningen. I Danmark ble to slike tjenester lansert i sommer med *Mofibo* som den mest profilerte⁴.

TILBUD TIL BIBLIOTEKENE

Mange nettsteder tilbyr gratis nedlasting av e-bøker som ikke lenger er beskyttet av opphavsretten⁵. For at bibliotekene skal kunne få låne ut de *nyeste* e-bøkene er de midlertid avhengige av avtaler med forlagene.

I april 2013 kom Forleggerforeningen med en anbefaling til sine medlemsforlag om utlånsløsning for e-bøker. Foreningen uttalte at den ønsker at

3 www.ePorten.no

4 www.Mofibo.com

5 Se f.eks. oversikten til Asker bibliotek, <http://www.askerbibliotek.no/digitalt/>

en utlånsløsning skal medvirke til å drive det nye kommersielle markedet for e-bøker og sikre bibliotekenes samfunnsansvar. Utgangspunktet er at balansen mellom partene gjenspeiler den som er etablert for papirbøkene og at den digitale utlånsretten speiler den fysiske. Premissene for e-utlån skal testes i en prøveperiode som varer ut 2015. Særlig er det to områder som Forleggerforeningen ønsker å vinne erfaring på:

- *Lisensperiode:* I prøveperioden vil retten til e-utlån av bøker (lisensperioden) bli solgt med varighet ut 2015. Ved utløpet av prøveperioden vil lisensperioden bli forlenget i henhold til den praksis som da blir innført. I prøveperioden er det to forhold som skal utforskes nærmere: Hvilke begrensinger for lisensperioden vil komme fra rettighetshaverne? Hva er normal levetid for en papirbok til utlån, og kan dette ha overføringsverdi til e-bøkene?
- *Innkjøp av lisenser:* I flere fylker ønsker man å samarbeide om innkjøp og utlån av e-bøker. Forleggerforeningen frykter at dette kan føre til færre innkjøp av e-boklisenser pr. tittel enn papirbokeksemplarer. Det skal prøves ut en modell som forplikter til minimumskjøp av antall e-boklisenser i henhold til folketallet som får tilgang til lisensene.

Modellen som gjelder for prøveperioden er at fellesløsninger minimum skal kjøpe inn 2 lisenser av en tittel. I tillegg skal følgende befolkningsgrunnlag legges til grunn:

- Over 150.000 innbyggere: Minimum 3 lisenser
- Over 300.000 innbyggere: Minimum 4 lisenser
- Over 500.000 innbyggere: Minimum 5 lisenser

De kommersielle modellene for lisenser skal forhandles fram mellom forlagene og innkjøperne. Mange bibliotek kjøper bøker fra Biblioteksentralen (BS). BS åpnet for innkjøp av e-bøker fra sin nettbutikk i september og har bestemt seg for å følge Forleggerforeningens anbefalte modell fram til avtalen med forlagene skal reforhandles i 2015.

UTLÅNSSYSTEMENE

BS Weblån

Siden de de tradisjonelle utlånssystemene er laget for fysiske titler som låneren må hente på biblioteket, trengs et eget e-utlånssystem for e-bøker. Biblioteksentralen (BS) lanserte planene for utlånssystemet *BS Weblån*⁶ høsten 2009, men tjenesten kom først i gang i 2013. BS Weblån er utviklet i

6 <http://www.bibsent.no/index.php/produkter/bs/bs-weblan>

samarbeid med den tyske biblioteksentralen (tjenesten er i bruk i Tyskland) og firmaet DiViBib GmbH.

Flere bibliotek har nå anskaffet løsningen, f.eks. bibliotekene i Troms og Agder⁷. For å kunne låne må en ha et lånekort registrert hos et av bibliotekene i fylket. E-bøkene er også søkbare i lokale kataloger og fylkets samsøk. Vanlig praksis er at det kan lånes 2-4 titler samtidig og lånetiden er 21 dager. Lånet forsvinner automatisk når lånetida går ut. En kan ikke levere tilbake før lånetiden er ute, og lånet kan ikke forlenges.

ebokBib

Biblioteksystemer AS som er forhandler av biblioteksystemet *Bibliofil* lansert tidligere i år mobilapplikasjonen *eBokBib*⁸ for utlån av e-bøker gjennom Bibliofil.

Løsningen benyttes bl.a. av bibliotekene i Akershus⁹. Tilgang til opphavsrett-beskyttede e-bøker er begrenset til lånere med lånekort hos bibliotek som tilbyr slike e-bøker og som har adresse i bibliotekets hjemkommune. Appen gir imidlertid oversikt både over bøker som kan lånes og de som er fritt tilgjengelig for alle. E-boka leveres automatisk inn og fjernes fra lesebrettet ved forfall.

TILBUD FRA BIBLIOTEKENE

I flere fylker tilbys det nå e-bokutlån. Det har også blitt relativt vanlig å låne ut nettbrett og lesebrett.

Flere fylkesbibliotek har vært pådrivere for å etablere et e-utlånstilbud. De fleste har satt temaet på dagsorden enten gjennom kurs eller seminar, bibliotekplanarbeid eller mer konkrete tiltak. Troms, Akershus og Buskerud deltar alle i Kulturrådets e-bokprosjekt og har dermed hatt spesielle forutsetninger for dette.

Fylkesbibliotekene

Akershus fylkesbibliotek deltar i Kulturrådets e-bokprosjekt og disponerer 22 e-boklisenser som fordeles på kommunene i fylket. Fylkesbiblioteket har i samarbeid med alle folkebibliotekene i fylket inngått avtale med Biblioteksystemer om utlånssystem. Tilbudet ble lansert i september i år. Samarbeidet er tuftet på at fylket skal en felles mediesamling og at bøker

⁷ www.bswebblan.no/elan troms, www.bibliotek24.no/elan agder

⁸ <http://ebokbib.no/>

⁹ http://fia.akershus-f.kommune.no/For%20bibliotekene/E_boeker/E-bøker%20i%20Akershus.html

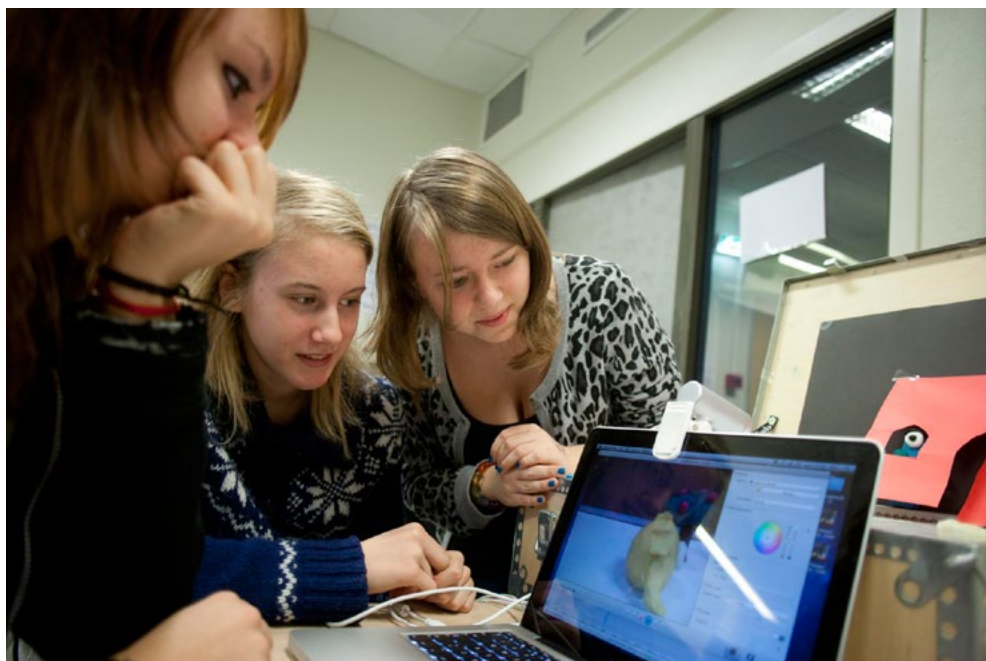

Foto: Ketil Born

skal kunne gjøres tilgjengelig på tvers av kommunegrensene etter modell fra forlagenes anbefaling. Det har blitt opprettet en innkjøpsgruppe med representanter fra ulike bibliotek. Bibliotekene vil betale til en felles pott som brukes på e-medier. Det arbeides nå med å få det praktiske og formelle rundt dette på plass.

Troms fylkesbibliotek deltar i Kulturrådets e-bokprosjekt og disponerer 22 e-boklisenser som fordeles på kommunene i fylket. Tilbudet kalles *E-lån Troms* og er tilgjengelig for bibliotekbrukere i Troms fylke og ved Longyearbyen bibliotek. E-bøkene er også søkbare i katalogen til folkebibliotekene og i Troms Samsøk. BS Weblån brukes som utlånsløsning.

Bibliotekene i Agder tilbyr utlån av e-bøker på norsk fra november i år. *E-lån Agder* er navnet på satsingen, og bak den står Vest-Agder fylkesbibliotek, Aust-Agder bibliotek og kulturformidling, Universitetsbiblioteket i Agder, samtlige folkebibliotek og skolebibliotekene i videregående skoler i hele Agder. BS Weblån er valgt som utlånsløsning. Satsingen vil innebære at bibliotek går sammen om innkjøp av e-bøker.

Også i Hordaland, Nordland og Telemark har fylkesbibliotekene tatt initiativ til e-bokutlån i senere tid, og flere kommer til.

Storbybibliotekene

Bibliotekene i de største byene deltar alle i prosjektet til Kulturrådet.

Bibliotekene i Oslo, Bergen og Trondheim bruker eBokBib som utlånssystem og kom i gang med utlån i mars. Vanlig praksis er at lånerne kan ha to samtidige e-boklån og to ukers lånetid.

Tilbudet profileres på hjemmesidene sammen med praktisk informasjon om e-bokutlån. Løsningen er også profilert gjennom sosiale medier, i lokale medier, på skjermer, plakater og utstillinger i biblioteket. Det lenkes til e-bøker fra litteraturblogg. E-boktilbudet profileres også gjennom kurs i bibliotekene.

Totalt var det ca. 1 500 – 2 500 e-bokutlån ved hvert av de tre bibliotekene i perioden mars-juni. Bibliotekene opplever at brukerne finner utlånsløsningen relativt enkel, og er svært tilfreds med interessen.

NASJONALBIBLIOTEKET

I Nasjonalbibliotekets mandat slås det fast at NB, som statens utviklingsorgan for bibliotekfeltet, skal bidra til å utforme og gjennomføre en nasjonal bibliotekpolitikk for folkebibliotekene. Mandatet sier også at det gjennom NBs digitale samling og tjenester skal skapes digitale formidlingsmuligheter som gir grunnlag for utvikling av nye tjenester i norske bibliotek¹⁰.

Bibliotekpolitikken

Kulturutredningen (NOU 2013: 4) foreslår at staten ved Nasjonalbiblioteket skal ta et større ansvar enn i dag for å bidra til løsninger for e-bokutlån i folkebibliotek. I et innlegg på Norsk Bibliotekforenings e-bokkonferanse i april i år påpekte nasjonalbibliotekaren at NB er klar til å ta et slikt oppdrag dersom det kommer¹¹. Det samme er gjentatt i NBs høringsuttalelse til Kulturutredningen.

Nylig er Nasjonalbiblioteket sammen med Norsk kulturråd bedt om av Kulturdepartementet å foreslå løsninger for hvordan e-bokutlån kan videreutvikles i årene framover.

DIGITALE FORMIDLINGSMULIGHETER

Med utgangspunkt i sitt mandat legger NB vekt på å bruke muligheten som samlingen gir til også å utvikle e-boktjenester.

¹⁰ www.nb.no/Om-NB/Fakta/Mandat

¹¹ www.nb.no/nbdigital/nbblogg/e-boker-og-bibliotek-hva-er-egentlig-problemet/

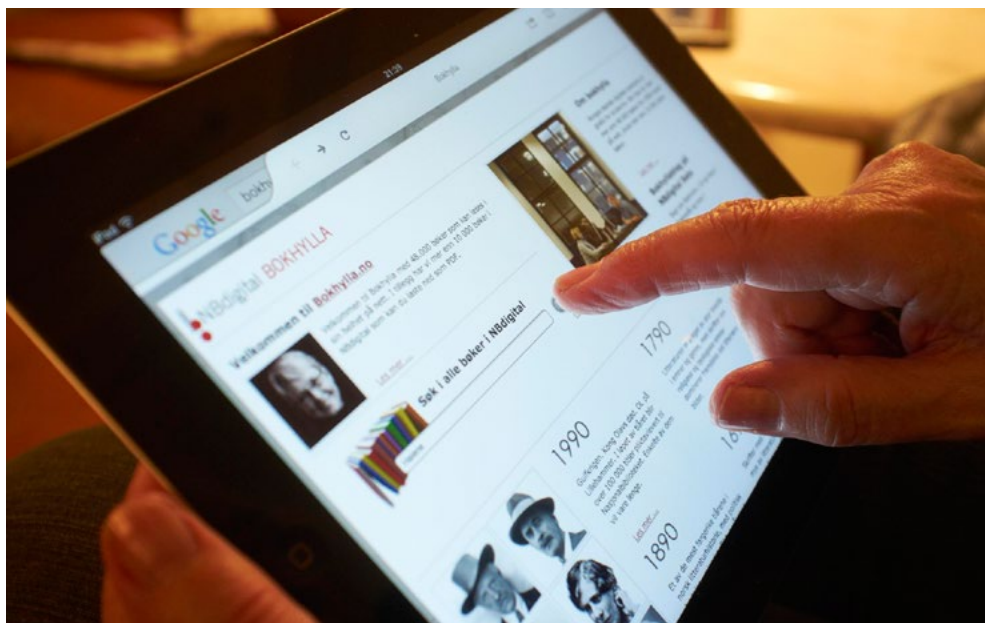

Foto: Ketil Born

Bokhylla.no

*Bokhylla.no*¹² er en tjeneste som gir fri tilgang til norskpublisert litteratur over nett. Tjenesten er muligjort gjennom en avtale mellom Nasjonalbiblioteket og Kopinor ved bruk av den utvidete kollektive avtalelisensordningen. Ved utgangen av 2013 vil det ligge rundt 130 000 titler tilgjengelig, og i løpet av fem år vil den gi tilgang til rundt 250 000 bøker publisert t.o.m. år 2000.

Tilgangen gjelder for alle med norske IP-adresser, men etter søknad kan det åpnes for tilgang fra utlandet til spesielle formål. Avtalen startet som en prøveordning med et begrenset antall titler i 2009 og ble gjort permanent i 2012.

Bøker som ikke er rettighetsbelagte, kan fritt lastes ned til PC som PDF-fil. Dette omfatter nær 19 000 bøker og kommer i tillegg til de som omfattes av avtalen.

Bokselskap.no

*Bokselskap.no*¹³ er en e-bokportal utviklet av Det norske språk- og litteraturselskap (NSL). Nettstedet vil sikre fremtidige generasjoner tilgang til bevaringsverdig litteratur gjennom et bibliotek av digitaliserte bøker. På nettstedet publiseres norske tekster som har falt i det fri, dvs. tekster av

¹² www.bokhylla.no

¹³ www.bokselskap.no

forfattere som har vært døde i minst 70 år. Bokselskap.no tilbyr lesetekster på nett og nedlastbare e-bøker i fire formater (ePub, mobi, html og PDF).

Bokselskap.no har mottatt støtte fra Norsk Kulturråd, Fritt Ord og Anders Jahres Humanitære Stiftelse. Fra januar 2013 samarbeider NSL/Bokselskap.no tett med Nasjonalbiblioteket, og en viktig del av denne avtalen er at Bokselskaps redaktør nå er ansatt ved Nasjonalbiblioteket.

De aller fleste tekstene er basert på grunnlagsfiler fra Nasjonalbiblioteket (Bokhylla.no), Universitetet i Oslo (Dokumentasjonsprosjektet) og Norsk visearkiv.

SVERIGE

I Sverige har folkebibliotekene hatt mulighet til å låne ut e-bøker siden 2001. Utlånsordningen ble innført av firmaet *Elib*¹⁴, som ble grunnlagt i 2000 og eies av svenske forlag. I 2010-2011 ble ordningen hyppig debattert i takt med den stigende etterspørselen etter e-bøker. En forskningsrapport av Maceviciute & Wilson (2013) viser at 95 prosent av de spurte folkebibliotekene i Sverige tilbyr e-bokutlån men at bare 10 prosent av dem har formulert en utlånspolitikk for e-bøker.

I 2012 nedsatte Svensk Biblioteksforening en arbeidsgruppe sammen med den svenske forleggerforeningen med mål om å lage et forslag til løsning for salg av e-bøker til bibliotekene og utlån fra bibliotekene. Gruppen avsluttet samtalene uten å komme til noe resultat.

Våren 2013 publiserte KB rapporten, *Sammanhållet nationellt system for distribution av e-böcker til bibliotek*, som oppfølging av forslag i den svenske Litteraturutredningen (SOU 2012:65), som ble lagt fram høsten 2012.

Elib.se

Bibliotek som ønsker å låne ut bøker inngår en avtale med Elib og får fri tilgang til Elibs katalog av e-bøker. De betaler en avgift på ca. 20 kr. pr. utlån. Det finnes ingen grense for samtidige brukere av en og samme tittel. Selve utlånet kan skje på to måter. Låneren kan enten bruke Elibs nettsted og angi kommunetilhørighet eller gå inn via bibliotekets katalog.

I 2012 valgte enkelte forlag å innføre forsinkelsestid, dvs. at nye titler først ble

14 www.elib.se

sluppet til bibliotekutlån etter et par måneder. Dette skapte stor diskusjon. I praksis er det slik at andelen titler som er tilgjengelige for bibliotekutlån ligger på 70-75 prosent.

Det har vært reist en del kritikk mot Elibs modell. Bibliotekene har ikke kontroll over eget tilbud, de får ikke tilgang til alle nye titler og det blir vanskelig å ha budsjettkontroll med en avgift pr. utlån. Det siste har medført at bibliotek har innført ulike former for begrensninger på utlånet. Forlagene har hevdet at Elib-modellen bremser utviklingen i det kommersielle markedet.

På bokmessen i Göteborg i høst presenterte Elib en ny modell for framtidig utlån gjennom portalen. Det legges opp til mer differensierte betalingsordninger. Den siste rapporten fra KB hevder at det i løpet av et par år sannsynligvis vil ha kommet alternative distributører til Elib.

Når kommer boomen?

Høsten 2011 publiserte Kungliga biblioteket og den svenske bibliotekforeningen i fellesskap en e-bokutredning med tittelen *Når kommer boomen?*. En hovedkonklusjon i utredningen var at situasjonen var nokså fastlåst på det svenske e-bokmarkedet. Aktørenes interesser sto mot hverandre. Den trykte boka fungerte bra, og det manglet incitament og strukturer for å kunne utvikle det svenske e-bokmarkedet. Utredningen mente at KB kunne bidra med følgende i den videre utviklingen:

- Skape forutsetninger for møter mellom aktører på e-bekområdet
- Bidra med kompetanse når det gjelder konsortiedannelser, og være en aktiv part i utformingen av nye forretningsmodeller
- Stimulere digitalisering i samarbeid med andre aktører på e-bekområdet, og sørge for standarder for digitale formater
- Ivareta en samlet katalog der e-bøker og eldre digitaliserte bøker kan søkes fram og presenteres på en hensiktsmessig måte
- Utvikle samordnede initiativ for å fremme open access-publisering av vitenskapelige monografier

Utrederne konkluderte med at e-bokboomen vil komme og at spørsmålet om hvordan denne omstillingen skal finansieres blir et viktig framtidsspørsmål for bibliotekene.

Med biblioteket i lomma. Foto: Ketil Born

Sammanhålet nasjonalt system for distribution av e-böcker til bibliotek

Våren 2013 presenterte Kungliga biblioteket en ny rapport i form av en forstudie om et sammenholdt nasjonalt system for distribusjon av e-bøker til bibliotek. Forstudien var et resultat av den svenske Litteraturutredningen

(SOU 2012:65). Denne inneholdt to forslag om arbeidsfordeling i spørsmålet om e-bokutlån i folkebibliotek:

- Sveriges Kommuner og Landsting (SKL) bør ta rollen som forhandlingspart.
- KB bør få i oppdrag å videreutvikle den nasjonale katalogen *Libris* til å omfatte formidling både av opphavsrettslig beskyttet og fritt tilgjengelig materiale.

Forstudiens mål var å konkretisere Litteraturutredningens forslag, bl.a. med tanke på tekniske utviklingstiltak i KB. Rapporten understreket at et sammenholdt nasjonalt biblioteksystem forutsetter en sentral forhandlingsorganisasjon som SKL. Uten en slik organisasjon ville systemet vanskelig kunne omfatte det opphavsrettbeskyttede materialet. KB har i en intern rapport, som skulle se på om BIBSAM-konsortiets virksomhet kunne utvides til folkebibliotekområdet, konkludert med at KB støtter Litteraturutredningens forslag om SKL som sentral forhandlingspart.

Rapporten drøfter betydningen av et sammenholdt system og gir to ulike tolkninger:

- at e-bokformidlingen skjer gjennom *Libris alene* eller
- at e-bøkene er *tilgjengelige* gjennom *Libris* og at formidlingen skjer gjennom *Libris* i tillegg til andre og kommersielle systemer

Den svenske regjeringen har nå besluttet å tildele KB 2 mill. SEK for å innlede forsøksvirksomhet. Det skal ses på mulighetene for eksterne distributører til å tilgjengeliggjøre e-bøker via *Libris* og å sikre at opphavsrettslig frie e-bøker er tilgjengelige i *Libris* for formidling gjennom folkebibliotekene. SKL skal være i gang med interne diskusjoner med kommunene om et felles standpunkt overfor forlagsbransjen når det gjelder tilgang til e-bøker.

DANMARK

Utviklingen i Danmark har inntil det siste vært relativt lik den svenske. Som det første danske biblioteket introduserte Randers bibliotek utlån av e-bøker i 2002. I perioden 2001-2007 var Randers bibliotek nasjonalt ressurscenter (DRC) for e-bøker med støtte fra Biblioteksstyrelsen. Lenge fantes det to e-boksystemer for danske bibliotek:

- *Ebogsbibliotek.dk* var samme type ordning som den svenske og utviklet av DRC og firmaet Elib, som også driver den svenske ordningen.
- *Ebib.dk* ble åpnet i 2008 av DBC (den danske biblioteksentralen) og senere overtatt av firmaet Publizon.

De to systemene er nå erstattet av to nye portaler. Også i Danmark pågår debatten om e-bokutlån fortsatt for fullt.¹⁵

eReolen.dk

I 2011 bevilget danske myndigheter 1,2 mill. kr. til *Folkebibliotekernes e-bogs prosjekt*¹⁶. Prosjektet ble ledet av Aarhus kommunes bibliotek og hadde tidsramme ut 2012. Målet med prosjektet var å sikre bibliotekene et bærekraftig e-boktilbud som på sikt skulle inngå i Danskenes digitale bibliotek. Bak prosjektet sto en bred gruppe av samarbeidsparter; de seks sentralbibliotekene, tre større folkebibliotek, to store forlag og to systemleverandører. Prosjektet var inndelt i tre hovedspor: forretningsmodeller, teknikk og formidling. En milepæl i prosjektet ble nådd med lansering av portalen *eReolen.dk*¹⁷ i november 2011. Denne var basert på en rammeavtale som var framforhandlet i prosjektet og som folkebibliotek og rundt 75 danske forlag sluttet seg til. Forlagene forpliktet seg til gjøre hele katalogen tilgjengelig for eReolen. I tillegg til å finansiere prosjektet gikk staten også inn med 1 mill. kr. til kjøp av innhold i prøveperioden.

Mye av funksjonaliteten i eReolen.dk er den samme som en fant i de tidligere danske løsningene og som en har i Sverige. Bibliotekene betaler pr. utlån, men prisene differensieres etter titlenes alder og antall utlån. Det er integrasjon med lokale bibliotekataloger og lokale grensesnitt, men også mot *Litteratursiden.dk*.

I oktober 2012 ble det kjent at man ikke kom til enighet om en ny avtale, og flere av de større danske forlagene valgte å trekke seg ut og lansere et alternativt tilbud i *ebib.dk*, da de mente at modellen i eReolen skadet salget av e-bøker.

eReolen lever imidlertid videre som et konsortium bestående av de seks sentralbibliotekene og bibliotekene i Aarhus, København og Frederiksberg. Konsortiet er organisert med en styringsgruppe samt fire prosjektgrupper for redaksjon, materialvalg, teknikk og brukerstøtte med representanter for de deltagende bibliotekene. I følge en artikkel fra Danmarks Radio 3. oktober i år blir det utlånt ca. 56 000 e-bøker fra eReolen i måneden, noe som skal være et vesentlig høyere tall enn for *ebib.dk*. Nylig måtte man gå til det skritt å fjerne utlån via PC til e-boklesere fra eReolen. Heretter blir

¹⁵ Se f.eks. temadag 6. november, centralbibliotek.dk/temadag/e-bogen-og-bibliotekerne

¹⁶ <http://projekter.bibliotekogmedier.dk/projekt/folkebibliotekernes-e-bogs-projekt>

¹⁷ ereolen.dk

det bare mulig å låne via en app til mobiltelefon eller nettbrett. Hensikten er å hindre piratkopiering av e-bøker.

Ebib.dk

I januar 2013 kunngjorde de store danske forlagene Lindhardt og Ringof og Gyldendal at de ville tilby et alternativ til eReolen gjennom *ebib.dk*¹⁸. Utlånsportalen ble lansert i mai, med seks forlag bak.

Til forskjell fra eReolen bygger ebib på en lisensmodell. Bibliotekene kan kjøpe enbrukerlisenser for hver tittel. Disse nullstilles etter fire utlån, og da må bibliotekene kjøpe en ny lisens. Forlagene bak ebib.dk skal ha åpnet for fjernlån på tvers av kommunegrenser.

Flere av bibliotekene har vært kritiske til den nye løsningen. De frykter utlånskøer for de mest populære titlene, og liker ikke at bøkene forsvinner fra samlingen etter fire utlån. Københavns biblioteker er blant dem som har valgt å ikke inngå avtale med ebib.dk. De betrakter den som for dyr og lite brukervennlig.

USA

USA er det land der e-bokmarkedet er mest utviklet, og forskjellene mellom det amerikanske og de europeiske markedene er store. I følge utredningen *Til bokas pris* (Rønning et al. 2012) mener mange i USA at man har nådd et veiskille for e-bøker og digital publisering, mens digital publisering og e-boksalg i Europa virker fortsatt å være i en tidlig fase (s. 25). Den seneste rapporten fra Kungliga biblioteket (2013) inneholder en beskrivelse av situasjonen i USA, og den hevder at e-bokmarkedet omfattet ca. 20 prosent av de allmenne forlagenes totalsalg i 2012. Nærmest kommer Storbritannia med 12,9 prosent. Hovedforklaringen på den raske utviklingen i USA er lesebrettet *Kindle* som ga lett tilgang til å kjøpe bøker fra nettbokhandelen *Amazon*.

Som i Norge har også de amerikanske folkebibliotekene strevd med å posisjonere seg i e-bokmarkedet. Organisasjonen COSLA (Chief Officers of State Library Agencies), som er en nasjonal sammenslutning for organisasjoner som jobber med bibliotekutvikling på delstatsnivå i USA, publiserte sommeren 2010 en undersøkelse som oppsummerer hovedutfordringene på det tidspunkt. Rapporten pekte på fem hovedutfordringer:

- legge til rette for lån og utprøving av lesebrett i folkebibliotek
- gjøre det lettere å oppdage og få tilgang til e-bøker fra bibliotek

18 www.ebib.dk

- utvikle tilgang til e-bøker gjennom nasjonale avtaler, og skape forståelse lokalt for verdien av nasjonalt samarbeid
- bruke forhandlingsmakt overfor forleggere og leverandører i spørsmål om pris, lisenser, opphavsrett og lignende
- overgangen fra biblioteket som innholdsleverandør til rom for sosial interaksjon omkring læring og levende litteratur

I mange amerikanske folkebibliotek er utlån av e-bøker godt etablert. Høsten 2012 kunne 76 prosent av amerikanske folkebibliotek tilby e-bokutlån, i følge den amerikanske bibliotekforeningen ALA. 39 prosent av bibliotekene hadde tilbudt lesebrett.

Men også i USA går debatten mellom bibliotek og forlag om forretningsmodeller. Det er nå bare ett av de større forlagene som konsekvent nekter bibliotekene tilgang til sin katalog. De øvrige gir tilgang til samtlige titler eller deltar i diverse pilotprosjekter sammen med bibliotek. Senest høsten 2012 skrev presidenten i den amerikanske bibliotekforeningen (ALA) et åpent brev til de store forlagene og oppfordret dem til å gjøre e-bøker bedre tilgjengelige for amerikanske bibliotek. Omtrent samtidig utga ALA en rapport om e-bokforretningsmodeller for folkebibliotek (American Library Association 2012) for å bidra til kunnskapsdeling blant amerikanske bibliotek.

Den vanligste modellen er eksemplarmodellen, som praktiseres av firmaet OverDrive¹⁹, som sammen med 3M er den viktigste distributøren av e-bøker til amerikanske bibliotek. Forlaget HarperCollins har innført en øvre grense

¹⁹ www.overdrive.com

på 26 utlån av nye titler. Deretter må biblioteket kjøpe på nytt. En mer negativ trend er prisutviklingen. I blant må bibliotek betale betydelig mer for e-bøker enn sluttkonsumentene. I følge en artikkel i The Economist 23. mars i år tilbyr et gjennomsnittlig amerikansk folkebibliotek ca. 4 350 e-bøker mot Amazons 1,7 mill. titler.

Et eksempel fra USA som i blant trekkes fram internasjonalt som et alternativ til de etablerte løsningene er Douglas County Library, som har valgt å forhandle med forlag direkte og lagre e-bøkene på egen server²⁰.

NOEN AKTUELLE PROBLEMSTILLINGER OG UTFORDRINGER

Rapporten *Til bokas pris* (Rønning et al. 2012) påpeker at de europeiske reguleringssystemene for litteratur i stor grad er fundert på boka som trykt medium og på en gitt produksjons- og distribusjonsskjede bestående av forfatter, forlag, trykkeri, distributør, bokhandel og leser. Alle aktørene i denne kjeden har sine interesser. Når boka går over til bli et e-medium i stedet for et trykt medium, utfordrer det aktørene og deres interesser i større og mindre grad. Som aktører i dette systemet må bibliotekene også forholde seg til disse utfordringene siden de påvirker bibliotekenes rammebetingelser.

Ingen land har funnet den endelige løsningen for e-bokutlån fra folkebibliotek. På NAPLE (National Authorities on Public Libraries in Europe) og EBLIDAS årlige møte i mai ble det presentert en oversikt som tar for seg de mange dimensjonene ved e-bokutlån. Oversikten viser motsetninger og ytterpunkter i ulike forretningsmodeller for e-bøker i europeiske folkebibliotek (Braeckman & Huysmans 2013). Den er basert på rapporter fra fem europeiske land og gjengis nedenfor (fritt oversatt).

Dimensjon	Motsetninger	
Innhold - eierskap	Ubegrenset: langtidstilgang og langtidsbevaring	Begrenset: midlertidig tilgang, ingen bevaring i folkebibliotek
Innhold - utvalg	Alle titler som er utgitte og i salg	Det som forleggerne tillater
	Nasjonal bibliotekinstans	Lokale bibliotek
Innhold - distribusjon	Nedlasting	Strømming
	I biblioteklokalet	Hjemmefra

²⁰ <http://douglascountylibraries.org/content/ebooks-and-DCL>

	Offentlig eid plattform	Privat plattform
Betaling/pris	Høy avgift pr. tittel, ingen/lav avgift pr. utlån	Ingen/lav avgift pr. tittel, høy avgift pr. utlån
	Ved nasjonal bibliotekinstans (kollektivt)	Ved sluttbruker (betaling pr. bruk)
	Etter x % leste sider	Etter lesing av side 1
	Ingen differensiering nye/eldre titler	Differensiering: Hode – skulder – den lange halen
«Friksjons»-strategier	Ingen: Titler umiddelbart tilgjengelige for utlån	Forsinkelsestid; en kopi pr. bruker eller maks. ant. utlån pr. lisens; køordninger
Samarbeid	Bibliotek og forlag slutter krefter, utvikler plattform; utlån & salg via plattform	Motvilje, parallelle løsninger (forlag markedsfører e-bøker for utlån)
Konkurranse	Ingen	Nettforhandlere (Amazon, Apple); bokhandlere; konsortier forlag/bokhandlere
DRM	Ingen	Sterk DRM; sosial DRM (vannmerking)
Beskyttelsesordninger fra myndighetene	Ingen	Lav moms; fast bokpris; bokhandlere mellom forlag og bibliotek
Moms	Lav: E-bok = produkt (innhold)	Høy: E-bok = tjeneste (lisens)

Figur: Dimensjoner i forretningsmodeller for e-bokutlån i folkebibliotek

Noen av disse dimensjonene og andre spesielle utfordringer berøres nedenfor.

Innhold

Prosjektene som har vært gjennomført i bibliotek så langt har lidd under at antall titler har vært for lavt. Rønning et al. (2012) kommer inn på spørsmålet om den etablerte forlagsbransjen i Europa har tilstrekkelige incitamenter for å utvikle den digitale linjen og konkluderer med at de store aktørene i Europa for lengst har tatt denne utfordringen men at bærekraftige løsninger fremdeles er under utvikling.

I Norge utgis det hvert år omkring 3 000 nye boktitler (Prytz 2013). Høsten 2012 ble angivelig nær 80 prosent av nye titler utgitt parallelt som p- og e-bok. Når det nå finnes både utlånsmodeller og et salgsapparat, kan det slås fast at innholdstilgangen er i god utvikling.

Økonomi

Bibliotekene som gjør forsøk med e-bøker har i noen grad kjøpt e-boktilgang på toppen av eksisterende mediebudsjett, men i fortsettelsen må en regne med at penger til e-bøker må tas fra papirbokbudsjettet. I bibliotekøkonomien vil neppe parallelt innkjøp bli noen varig løsning, og brukerne bør ikke få noe dårligere totaltilbud.

Den svenske utredningen fra 2011 understreker at folkebibliotekene kan bli tvunget til både budsjettmessige og organisatoriske omprioriteringer.

Distribusjon

Distribusjonsskjeden for bøker omfatter mange aktører, og som nevnt innledningsvis i dette kapitlet, er den fundert på den trykte boka. E-bøker distribueres som filer, og spørsmålet er hvilken struktur som skal benyttes for slik distribusjon.

I e-bokprosjektet til Kulturrådet skal Biblioteksentralen ta imot e-bøkene fra forlagene og sørge for å levere dem videre via bibliotekenes utlånssystem. BS har i mange år hatt samme oppgave for de trykte kulturfondbøkene. Det kan være interessant å vurdere andre løsninger hvis eller når e-bøker blir en permanent del av kulturfondordningen.

E-bøker omfattes av pliktavleveringsloven, og skal dermed avleveres til Nasjonalbiblioteket. For å sikre en mest mulig komplett og effektiv avlevering har NB inngått en avtale med Bokbasen om sentral avlevering på vegne av de fleste norske forlagene. Avtalen ble inngått i april 2013, og omfatter forlag som bruker Bokbasen som distributør. Ved oppstart av avtalen er det ca. 60 forlag som leverer på denne måten. Avtalen omfatter både eldre utgivelser og det nye som utgis. Pr. oktober 2013 har Nasjonalbiblioteket fått avlevert rundt 4 000 e-bøker fra Bokbasen. NB får også avlevert e-bøker fra enkeltutgivere direkte og produsenter av e-bøker. Det lastes også ned utgivelser direkte fra nett. E-bøker blir registrert i Bibsys. Bruken av de pliktavleverte e-bøkene vil være begrenset ut fra bestemmelsene i pliktavleveringsloven og åndsverksloven, noe som betyr at disse eksemplarene ikke vil kunne brukes til ordinært fjernlån.

En annen form for distribusjon er den som skal skje fra biblioteket til leseren gjennom et utlånssystem. To løsninger er nå i bruk - Biblioteksentralens BS Weblån og Biblioteksystemers eBokBib.

Som opprinnelig deltaker i Kulturrådets e-bokprosjekt planla Nasjonalbiblioteket å utvikle en løsning for å låne ut e-bøker gjennom Depotbiblioteket via lokale bibliotek. Denne løsningen ble stoppet da avtalen for Kulturrådets e-bokprosjekt utløp første gang. Dette illustrerer at e-bøkene i særlig grad utfordrer bibliotekenes tradisjon for fjernlån.

Utlånsmodell

Et hoveddilemma i e-bokspørsmålet er valg av utlånsmodell. To hovedmodeller er rådende:

- *Eksempplarmodellen*: Denne tilsvare utlånsordningen for papirbøker. Biblioteket kjøper inn et antall lisenser av hver tittel. Disse lånes ut til én låner av gangen. Når alle lisenser er utlånt, oppstår ventelister.
- *Leiemodellen*: Denne innebærer at biblioteket betaler en sum for hvert utlån. Her utnyttes mulighetene i det digitale, det blir ingen ventelister, men prisen kan bli høy hvis etterspørselen er stor og det ikke legges begrensninger.

Det har også oppstått modeller som består av ulike variasjoner over de to hovedmodellene. Spørsmålet om utlånsmodell handler om å finne ut hvordan brukerne agerer på e-bokmarkedet og om å finne den riktige balansen mellom salg og utlån.

Eierskap

Bibliotekene opplever det som en hovedutfordring at e-bøkene ikke innlemmes i samlingene på vanlig vis, men ligger som filer hos en leverandør/distributør. Filene kan være tilgjengelig for et avgrenset tidsrom avhengig av avtale. Samtidig gir dette en mulighet for bibliotekene til å skape mer dynamiske samlinger. Det er bare Nasjonalbiblioteket som har et ansvar for bevaring i et evighetsperspektiv. Er eierskap til e-bøker nødvendig, eller kan gode lisensordninger gi andre og bedre muligheter enn eierskap?

Uforutsigbarhet hos innholdsleverandørene er også en utfordring i den fasen en er inne i. Forlagene kan holde titler tilbake eller innføre begrensninger på utlån. Når bokleverandørene tilbyr pakkeløsninger, skaper det utfordringer både for formidling og innkjøp.

Formidling

For bibliotekene blir det viktig å markere forskjellen på bibliotek og nettbokhandel i formidlingen av e-bøker. Løsningene i våre naboland har blitt

kritisert for å være for like bokhandlerne i profilering av e-bøkene. *Til bokas pris* (Rønning et al. 2012) hevder at bestselgersalget blir forsterket gjennom nettbokhandlerne og ikke bidrar til «long tail-effekten» (s. 123). Den samme rapporten poengterer at bibliotekene kan bistå forlagene i å etablere et marked for digital litteratur. Rapporten fra *Digitutvalget* (NOU 2013: 2), som ble nedsatt av regjeringen for å utrede hindre for digital verdiskaping, er inne på det samme når den omtaler e-bøker og fastslår at «muligheten til å bruke bibliotekene som formidlere av litteratur er formidable» (s. 92).

Kungliga bibliotekets siste rapport (2013) påpeker gjennom eksempler den makt som lokale folkebibliotek har til å styre hvilke titler brukerne velger å låne gjennom redaksjonell innsats på eget nettsted. Foreløpige tilbakemeldinger fra bibliotekene i Kulturrådsprosjektet er at de eksisterende systemene gir for få muligheter til å drive aktiv formidling av e-bøker.

Felles løsninger for litteraturformidling på nett kan være en vei å gå. I Danmark har som nevnt staten og kommunesektoren gått sammen om en avtale for felles digital formidling, og portalen eReolen.dk er integrert med den nasjonale Litteratursiden.dk. Samtidig er det lagt til rette for integrasjon mellom de nasjonale løsningene og de lokale grensesnittene.

Felles stemme?

I e-bokdebatten fremmes det tidvis et ønske om en entydig stemme fra biblioteksiden som kan stille krav og forklare for resten av bokbransjen hva som er viktig for bibliotekene. Noe av det samme kom også til uttrykk i Kulturutredningen. Nasjonale avtaler eller lisenser, teknisk infrastruktur og felles løsninger for formidling er de områdene som er mest nevnt. Kulturdepartementet har bedt Kulturrådet og Nasjonalbiblioteket om en felles vurdering av hva som er dagens utfordringer med e-bokutlån i bibliotek.

LITTERATUR

American Library Association. 2012. E-books Business Models for Public Libraries.

<<http://connect.ala.org/files/80755/EbookBusinessModelsPublicLibs.pdf>>.

Braeckman, Jan & Huysmans, Frank. 2013. Dimensions in business models for public library e-lending. <http://warekennis.nl/wordpress/wp-content/uploads/2013/05/130521-Business_models_ebooks.pdf>.

Buset, Bjarne, Olsen, Morten Harry & Vevle, Kjartan. 2010. Nasjonal e-bokstrategi – et diskusjonsnotat.

COSLA. 2010. COSLA: eBook Feasibility Study for Public Libraries. <www.cosla.org/documents/COSLA2270_Report_Final1.pdf>.

Gundersen, Arne. 2012. Bibliotekene og e-bøker - en statusbeskrivelse. <http://www.nb.no/content/download/5185/57124/file/Statusnotat%20e-bøker%20feb%202012.pdf>

Kungliga biblioteket. 2013. Sammanhållet nationellt system för distribution av e-böcker till bibliotek. <http://www.kb.se/Dokument/Bibliotek/utredn_rapporter/2013/forstudiesammanhållet_system.pdf>.

Kungliga biblioteket, Svensk Biblioteksforening. 2011. När kommer boomen? En kartläggning av e-boken i Sverige ur ett biblioteksperspektiv. <www.kb.se/Dokument/Aktuellt/Eboksutredningen.pdf>.

Maceviciute, Elena & Wilson, Tom D. 2013. E-books in Swedish Public Libraries: Policy Implications. <<http://informationr.net/tdw/publ/papers/2013TPDL.pdf>>

Norsk kulturråd. 2013. Utvider prøveprosjekt for e-bøker. (Pressemelding). <http://kulturradet.no/vis-arkivartikkel/-/asset_publisher/U1Cc/content/aktuelt-utvider-pr%C3%B8veprosjekt-for-e-b%C3%B8ker>.

NOU 2013: 2. Hindre for digital verdiskaping. <<http://www.regjeringen.no/pages/38185244/PDFS/NOU201320130002000DDDPDFS.pdf>>.

NOU 2013: 4. Kulturutredningen 2014. <<http://www.regjeringen.no/pages/38245616/PDFS/NOU201320130004000DDDPDFS.pdf>>.

Olsen, Morten Harry. 2009. E-boka og innkjøpsordningene: statusrapport og vurderinger. <www.kulturrad.no/sitefiles/1/Litteratur/RAPPORTOME-BOKAOGINNKKJoPSORDNINGENE.pdf>.

Prytz, Øyvind. 2013. Litteratur i digitale omgivelser. <http://kulturradet.no/vis-publikasjon/-/asset_publisher/N4dG/content/publikasjon-litteratur-i-digitale-omgivelser>.

Rønning, Helge [et al.]. 2012. Til bokas pris: Utredning av litteraturpolitiske virkemidler i Europa. <www.regjeringen.no/upload/KUD/Kulturvern-avdelingen/Rapporter_Utredninger/Utredning_av_litteraturpolitiske_virkemidler_i_Europa_2012-2.pdf>.

SOU 2012:65. Läsandets kultur. Slutbetänkande av Litteraturutredningen. <<http://www.regeringen.se/content/1/c6/20/02/57/65903c80.pdf>>.

Prosjekter i folkebibliotek med støtte fra Nasjonalbiblioteket

Tema: Digital formidling

2011 Buskerud fylkesbibliotek: Portal for utlån av e-bøker
2011 Bærum bibliotek: Lokalt Digitalt, forprosjekt
2011 Deichmanske bibliotek: Aktive hyller
2011 Deichmanske bibliotek: Bokanbefalinger til brukerne
2011 Forsand kommune: Nettbiblioteket
2011 Klepp bibliotek m.fl.: Jærbiblioteka.no
2011 Lørenskog bibliotek: Lørenskogrommet
2011 Modum bibliotek: Digital fotoarv og bildedeling
2011 Nord-Aurdal kommune: DigitalDus
2011 Nord-Trøndelag fylkesbibliotek: Ny formidling Olav Duun
2011 Sogn og Fjordane fylkesbibliotek: Fjordforfatterweb
2011 Østfold fylkesbibliotek: E-dikt til voksne via APP

2012 Bergen Offentlige bibliotek: Bergens musikkhistorie
2012 Deichmanske bibliotek: Lesehulen 2.0
2012 Gjesdal bibliotek: QR-koder og digital formidling
2012 Hamar bibliotek: Skrivedugnad for nettet
2012 Steinkjer bibliotek: Møt kulturminner på nett
2012 Stjørdal kommune: Digital folkeopplysning
2012 Tønsberg og Nøtterøy bibliotek: Historiske Vestfold

2013 Bergen Offentlig Bibliotek: Ånd eies av alle – Nordahl Grieg digitalisert
2013 Biblioteka i Vest-Fjell folkeboksamling: Den brukarorienterte heimesida
2013 Hedmark fylkesbibliotek: Litteraturer, forprosjekt
2013 Hordaland fylkesbibliotek: Opne digitale bibliotek, forprosjekt
2013 Møre og Romsdal fylkesbibliotek: MøreRom lokalhistorieknutepunkt
2013 Skedsmo bibliotek: Digital formidling – til og fra ungdom
2013 Sølvberget KF, Stavanger bibliotek og kulturhus: Sølvberget APP
2013 Trondheim folkebibliotek: Digitalt samarbeid og utvikling
2013 Vestfold fylkesbibliotek: Ta plass!

Årstallet viser til første året med prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket.

Digital Formidling

Biblioteka Nowa 4-2013